

Westerbroek 2012

Hoe waarderen inwoners van Westerbroek hun leefomgeving?

Hanze Kenniscentra
University of Applied Sciences

NoorderRuimte

Waarde(n)volle ruimte!

Westerbroek in 2012

Hoe waarderen inwoners van Westerbroek hun leefomgeving?

In opdracht van
Dorpsvereniging Westerbroek
Wooncorporatie Lefier
Gemeente Hoogezand – Sappemeer

Hanzehogeschool Groningen
Kenniscentrum NoorderRuimte
Jannie Rozema
September 2012

Samenvatting

In het voorjaar van 2012 is door het Kenniscentrum NoorderRuimte van Hanzehogeschool Groningen onderzoek gedaan naar de waardering van de leefomgeving van het dorp Westerbroek en het buitengebied (gemeente Hoogezand – Sappemeer). Westerbroek is ontstaan vanaf de dertiende eeuw door vervening en landontginning. Het dorp is een verrassend groene parel ingeklemd tussen de A7 en het industriegebied van het Winschoterdiep. De dorpen Westerbroek en Waterhuizen en het buitengebied tellen in 2012 ongeveer 875 inwoners, waarvan ongeveer 90 kinderen tot 12 jaar. De laatste tien jaar is het aantal inwoners licht afgenomen; het aandeel van jongeren is gelijk gebleven, maar het aantal 45-plussers is gestegen van 40% naar 50%. Deze vergrijzing zal doorgaan.

De opdrachtgevers voor het onderzoek waren Dorpsvereniging Westerbroek, de gemeente Hoogezand – Sappemeer en Wooncorporatie Lefier. De dorpsvisie van Westerbroek is opgesteld voor de periode 2002 – 2012 en is daarom aan herijking toe. Dit inwonersonderzoek wordt gebruikt om nieuwe doelen en actiepunten voor de dorpsvisie op te stellen. Lefier gebruikt de onderzoeksresultaten voor het ontwikkelen van een mogelijk woonprogramma voor Westerbroek. De onderzoeksvraag voor dit onderzoek luidde:

Welke waardering geven inwoners van Westerbroek, Waterhuizen en het buitengebied aan hun leefomgeving?

Hierbij gaat het om de waardering van aspecten uit vier domeinen van de leefomgeving:

- a. de woonomgeving;
- b. de voorzieningen;
- c. de sociale omgeving;
- d. het organiserend vermogen.

In maart 2012 hebben 326 inwoners van Westerbroek, Waterhuizen en het buitengebied meegedaan aan een schriftelijke vragenlijst. Voor de inwoners van 6 jaar en ouder is dat een respons van 37%, op huishoudenniveau (voor de inwoners van 12 jaar en ouder) een respons van 44%. De respons (vanaf 6 jaar) uit het dorp Westerbroek is 63%. Door de lage respons uit Waterhuizen worden over dit dorp geen afzonderlijke resultaten gegeven. De respondenten zijn representatief qua persoonskenmerken

geslacht en *leeftijd* voor alle inwoners van het onderzoeksgebied, helaas is de leeftijdsgroep van 15 – 25 jaar ondervertegenwoordigd in de respondentengroep. De respondentengroep is homogeen qua herkomst en woontuur. Bijna iedereen is Noordeling van geboorte. De gemiddelde woontuur in Westerbroek en omgeving is 24.5 jaar, meer dan de helft van de inwoners woont er al langer dan 21 jaar. Meer dan tweederde van de respondenten voelt zich redelijk tot zeer betrokken bij het dorp.

De 43 kinderen in de leeftijd van 6 tot 12 jaar zijn tevreden inwoners van Westerbroek en omgeving. Bijna alle kinderen houden ervan om buiten te spelen. De kinderen vinden het leuk dat er activiteiten op het dorp zijn, zoals de spelletjesmiddag, de kindervakantieweek en de kinderdisco. De kinderen spelen na schooltijd vooral thuis met elkaar en in iets mindere mate in de speeltuintjes. Op straat spelen vinden de meeste kinderen niet veilig genoeg. Veel kinderen vinden het jammer dat er geen winkels in Westerbroek zijn. Westerbroek wordt voor kinderen nog leuker, als de buitenspeelruimtes meer variëteit bieden voor ‘wipwappen’, skeeleren, voetballen. Ook een nieuwe en grotere gymzaal wordt gewenst. Kinderen vinden het fijn als er aparte activiteiten voor verschillende leeftijdsgroepen van 8 – 10 jaar, 11 – 12 jaar en 13 – 18 jaar worden georganiseerd.

De inwoners van 13 jaar en ouder waarderen Westerbroek, Waterhuizen en het buitengebied als leefomgeving positief.

	Rapportcijfers	Waardering
Westerbroek e.o. als Leefomgeving	7.3	++
1. Woonomgeving	7.0	++
2. Voorzieningen	7.0	++
3. Sociale omgeving	7.2	++
4. Organiserend vermogen	6.8	+

Inwoners van Westerbroek, Waterhuizen en het buitengebied waarderen hun **woonomgeving** positief. Zij waarderen de rust, de natuur en de ruimte van het landelijke gebied, ondanks het uitzicht op het industriegebied van het Winschoterdiep. Het meest voorkomende woontype in termen van SmartAgent Company is *ruim & buiten*: landelijk met privacy, rust, ruimte, groen en een dorpse sfeer.

De nabijheid van de Stad (Groningen) voor voorzieningen en werkgelegenheid is een reden geweest om zich hier te vestigen. Naast de kwaliteiten van de eigen woning zijn dit de belangrijkste woonmotieven. Een derde deel van de inwoners wil de woning verder verduurzamen door het energieverbruik terug te dringen en zelf energie op te wekken. Iets minder dan de helft van de inwoners wil de rest van zijn / haar leven in Westebroek, Waterhuizen en het buitengebied blijven wonen. Verhuisplannen worden ingegeven door de wens om dichterbij voorzieningen te wonen. Op korte termijn is de verhuisgeneigdheid het sterkst bij jonge mensen tot 30 jaar, met name vanwege de aantrekkingskracht van de Stad. Iedereen voelt zich 24 uur per dag veilig, maar de verkeersveiligheid laat te wensen over. Ook het onderhoud aan wegen en paden kan verbeterd worden.

Inwoners van Westebroek, Waterhuizen en het buitengebied redden zichzelf en als dat moeilijker wordt, verwachten zij dat familie en buren hen zullen ondersteunen. De dagelijkse boodschappen worden voornamelijk in Hoogezand gehaald. Inwoners gebruiken bijna allemaal (actief) het internet, uitgezonderd een behoorlijk deel van de senioren. De basisschool, de kerk en het dorpshuis zijn de traditionele **voorzieningen** in Westebroek, deze worden positief gewaardeerd. Alle inwoners vinden dat een dorp niet zonder een dorpshuis kan. De plannen voor een nieuw multifunctioneel centrum worden door meer dan de helft van de inwoners ondersteund, driekwart van de inwoners betreurt het als het dorpshuis uit het centrum weggaat. De verenigingen in Westebroek voor voetballen, hengelen, zingen, lezen, volksvermaken hebben gezamenlijk veel leden. De dorpsactiviteiten worden gewaardeerd voor versteviging van de onderlinge band, driekwart van de inwoners doet eraan mee. Inwoners zouden graag weer voorzieningen als een winkel, een boodschappendienst en een pinautomaat in Westebroek terugzien.

Bijna alle inwoners geven aan een goed **sociaal netwerk** in het dorp te hebben. Inwoners vinden saamhorigheid belangrijk. Zij hebben goede relaties met hun buren. Tussen buren en dorpsgenoten is sprake van onderlinge dienstverlening. Inwoners treffen elkaar buiten op straat en bij iemand thuis. Er zijn veertig mensen die geen behoefte hebben aan contacten in het dorp. Acht inwoners voelen zich eenzaam in Westebroek. Nieuwkomers voelen zich goed ontvangen.

Het **organiserend vermogen** van Westerbroek, Waterhuizen en het buitengebied wordt positief beoordeeld. 204 inwoners (72%) geven aan dat ze zich op de een of andere wijze willen inzetten voor het dorp. Dat betreft bijvoorbeeld het vervullen van een bestuursfunctie voor de Dorpsvereniging, Stichting Dorpshuis, een sportvereniging of de nieuwe MFC, het organiseren van activiteiten of het onderhouden van het dorpshuis. Bijna de helft van de inwoners wil in ruil voor een dorpsbudget meehelpen aan het onderhoud van openbaar groen. Door 38 inwoners wordt aangegeven dat zij plannen hebben voor (nieuw) ondernemerschap, bijvoorbeeld op het terrein van recreatie en horeca, duurzame energie en een landwinkel. De nieuwe ondernemers willen geen overlast veroorzaken. De besturen van Dorpsvereniging Westerbroek en Stichting Dorpshuis worden gewaardeerd om hun inzet voor de dorpsbelangen, het *Aalmansneis* en het dorpshuis. Het ontwikkelen van een nieuwe dorpsvisie krijgt voldoende steun.

Men kan concluderen dat Westerbroek aan alle voorwaarden voldoet om een leefbaar dorp te zijn. Er is sprake van ruimtelijke kwaliteit, sociaal kapitaal en een ontmoetingspunt voor inwoners. Er is tot op heden sprake van gemeenschapsinitiatieven, men hoeft niet bevreesd te zijn dat dit in de toekomst anders wordt.

In vergelijking met het dorpsonderzoek van Westerbroek uit 2002 was de respons in 2012 aanmerkelijk lager, namelijk 37% (2012) tegenover 70% (2002). Voor zover vergeleken kan worden, verschilt de waardering van de leefomgeving in 2012 nauwelijks van de waardering uit 2002. Men is een tevreden inwoner van Westerbroek en omgeving. Maar men is nog steeds kritisch over de verkeersveiligheid in de bebouwde kom en over het onderhoud aan wegen en paden.

Bij dit onderzoeksrapport verschijnt een adviesrapport ten behoeve van een dorpsvisie – *Westerbroek 2012 –2022. Adviezen voor een nieuwe dorpsvisie* (Rozema, 2012).

Voorwoord

Aan de reeks van dorpsonderzoeken van het Kenniscentrum NoorderRuimte – Hanzehogeschool Groningen is Westerbroek toegevoegd. Door de dorpsonderzoeken dragen wij bij aan kennisontwikkeling hoe dorpsbewoners samen zorgen voor een goede leefomgeving. Dit onderzoek werd als coproductie uitgevoerd door een onderzoeker van het Kenniscentrum NoorderRuimte en twee vierdejaarsstudenten Suzanne van den Berg (opleiding Vastgoed en Makelaardij) en Johanna Zeilstra (opleiding Facility Management).

De volgende personen werkten mee het onderzoek en worden daarvoor van harte bedankt:

- De schoolkinderen en de leerkrachten van de Jan Ligthartschool;
- De inwoners van Westerbroek, Waterhuizen en het buitengebied;
- Het bestuur van Dorpsvereniging Westerbroek voor hun begeleiding van het inwonersonderzoek. Besturen van plaatselijke dorpsverenigingen verdienen een compliment voor hun inzet en trouw aan de dorpsbelangen. Zo ook in Westerbroek! De interim-voorzitter Jip Gersies en bestuursleden Hennie IJtsma, Margot Jeronimus en Inge Saelen waren altijd bereikbaar voor het geven van informatie en de distributie van de vragenlijsten;
- De heren Gerard Renkema en Ramon Hoogeveen van de gemeente Hoogezand – Sappemeer;
- Mevrouw Karlijn Toebast en de heer Harrie Meijer van wooncorporatie Lefier;
- De derdejaarsstudenten van de opleiding Vastgoed & Makelaardij (Hanzehogeschool Groningen), die ondersteuning boden bij de verwerving en verwerking van de onderzoeksgegevens: Marlot van Dijken, Rien van Ginkel, Esther Mulder, Renske Speelman en Peter Veltman.

In de maanden april – juni 2012 zijn door de onderzoekers aanvullende interviews gehouden. Samen met het inwonersonderzoek hebben deze interviews drie adviesrapporten voor de dorpsvisie, het wonen aan de Meesterslaan en de dorpsaccommodaties opgeleverd. Het was ons een genoegen om voor Westerbroek in de weer te zijn!

Inhoud

Samenvatting
Voorwoord

1. Westerbroek naar 2022

- 1.1 Westerbroek
- 1.2 Dorpsvisie
- 1.3 Kwaliteit van de leefomgeving
- 1.4 Inwonersonderzoek
- 1.5 Leeswijzer

2. Methode van onderzoek

- 2.1 Kindervragenlijst en
inwonersvragenlijst
- 2.2 Respondenten
- 2.3 Gegevensverwerving

3. Resultaten

- 3.1 Lekker buiten spelen!
- 3.2 Wie zijn de respondenten?
- 3.3 Waardering van de leefomgeving
- 3.4 Typeringen van Westerbroek
- 3.5 Het wonen
- 3.6 Veiligheid en mobiliteit
- 3.7 Voorzieningen
- 3.8 Sociale omgeving
- 3.9 Dorpsactiviteiten
- 3.10 Ondernemen
- 3.11 Dorpsbelangen
- 3.12 Goede ideeën voor Westerbroek
- 3.13 Losse opmerkingen
- 3.14 Vervolggesprekken

4. Conclusie en discussie

- 4.1 Conclusie
- 4.2 Discussie

Bronnen

Eerdere dorpsonderzoeken

De onderzoeker

Bijlagen

- Bijlage 1. Vragenlijst voor kinderen van 6 – 12 jaar
- Bijlage 2. Inwonersvragenlijst
- Bijlage 3. Begeleidende brief bij de inwonersvragenlijst
- Bijlage 4. Frequentieoverzichten van alle vragen uit de kindervragenlijst
- Bijlage 5. Frequentieoverzichten van alle vragen uit de inwonersvragenlijst
- Bijlage 6. Antwoorden op de open vragen van inwoners- en kindervragenlijst

Deze bijlagen zijn apart gebundeld.

1. Westerbroek naar 2022

Na een korte beschrijving van Westerbroek en het buitengebied volgt in dit hoofdstuk de aanleiding voor het inwonersonderzoek. De Dorpsvereniging Westerbroek wil namelijk voor 2012 – 2022 een nieuwe dorpsvisie opstellen. Daar gaat een inwonersonderzoek aan vooraf. Het doel en de onderzoeksvragen van dit inwonersonderzoek worden aangegeven.

1.1 Westerbroek

Waterhuizen, Westerbroek, Borgweg, Rijksweg – Oost en – West worden in de gemeente Hoogezand – Sappemeer aangeduid als *wijk 8* en *wijk 9*. Dat is een camouflage voor een groene parel onder de rook van Groningen. Wie naar Westerbroek rijdt via de Nevelslaan, de Woortmansdijk of de Borgweg, ontdekt een dorp te midden van natuurgebieden. De Oudeweg is omzoomd door bomen en links en rechts van de weg ligt natuur voor wandelaars en vogelaars. Westerbroek ligt idyllisch tussen de scheepvaart- en chemische industrie aan het Winschoterdiep en de eeuwige verkeersstroom van de snelweg A7.

De bewoning van het dorp Westerbroek en het buitengebied is oeroud, wellicht dat er onder de huidige bewoners nog DNA-materiaal van de oorspronkelijke bewoners kan worden gevonden. Het gebied van Westerbroek is een laagveengebied, dat door veenbazen is geëxploiteerd en door ‘baggelaars’ leeggehaald. Door de vervening ontstonden petgaten en ‘*wiede gaten*’ die nu als waterpartijen de charme van het natuurgebied vormen. Het gebied was aantrekkelijk als vestigingsplaats voor welgestelden uit de Stad om hun zomerresidentie (de *borgen*) te bouwen. De twee nog overgebleven borgen Vaartwijk en Langwijk getuigen van dat rijke verleden. Na de vervening werkten de arbeiders bij de boeren en later in de industrie aan het Winschoterdiep. De gewone man woonde op de Oudeweg, een veendijk die eeuwenlang bescherming bood tegen overstromingen van de Hunze. De lintbebouwing van de Oudeweg is een kenmerkend dorpsgezicht. In 2012 wonen in Westerbroek, Waterhuizen en het buitengebied ongeveer 875 inwoners.

Westerbroek was ooit een autonoom en zelfvoorzienend dorp: voor het leven van alledag zorgden diverse middenstanders, ambachtslieden, bakers, onderwijzers en dominees (Westerdiep, z.j.). Voor grotere zaken (het ziekenhuis, de notaris, de markten, het spoor, het vervolgonderwijs) was de stad Groningen via de Rijksweg onder handbereik. Nu is Westerbreek een woondorp met een basisschool, een dorps huis en een kerk. De gevestigde bedrijven in Westerbreek en omgeving produceren niet voor de lokale markt. Bij de Kamer van Koophandel staan 114 ondernemingen voor Westerbreek en Waterhuizen geregistreerd, waarvan 40 inschrijvingen met betrekking tot de (scheepvaart)industrie aan het Winschoterdiep. Voor de dagelijkse voorzieningen zijn de inwoners van Westerbreek (en omgeving) aangewezen op omringende plaatsen. Het verenigingsleven speelt zich af in het dorps huis *Aalmanshuus*, op het voetbalveld en de –kantine en in de kerk.

Het komen en gaan van inwoners is van alle tijden, de biografie van Westerbreek staat er vol van (Westerdiep, z.j.). De heer en mevrouw Westerdiep zochten voor elke woning in Westerbreek uit wie de bewoners waren geweest. Uit deze beschrijving blijkt dat vanaf de zeventiger jaren nieuwe inwoners zonder familiebanden in het dorp komen wonen. De auto vergemakkelijkt daarbij het overbruggen van de afstand naar de buitenwereld. Oorspronkelijke inwoners vertrokken vanaf de zestiger jaren voor opleiding en werk naar elders en voor een verzorgde oude dag naar een verzorgingshuis in Hoogezand. Deze trek naar en uit de dorpen kwam overal in Nederland voor, Westerbreek is hierin niet uniek (Thissen, 2010; Mak, 1996).

Westerbreek staat niet op de Rode Lijst van Bedreigde Plaatsen in Nederland. Van den Hoven (2012) ziet reële bedreigingen voor het voortbestaan van een buurtschap, gehucht of dorp. Bij fysieke bedreigingen wordt het dorp opgeslokt door de stad en van zijn landelijke identiteit ontdaan. Bij sociale dreiging gaat de identiteit verloren door ontvolking of vergrijzing en ontgroening. Tot slotte is er de dreiging van de ontkenning – de plaatsnaamborden en de postcode verdwijnen, waardoor een buurtschap of gehucht niet meer bestaat. Voor Westerbreek gelden deze bedreigingen nauwelijks: de landelijke identiteit is de laatste twintig jaar door natuurontwikkeling juist versterkt en de stad Groningen zal in ieder geval door de gemeentegrens op afstand blijven. Wel kunnen toekomstige uitbreidingen van industrieparken langs de A7 en het Winschoterdiep het aanzien van Westerbreek

(en omgeving) benadelen, anderzijds leveren bedrijfsactiviteiten ook werkgelegenheid op, waardoor mensen zich mogelijk willen vestigen in Westerbroek.

Er is sprake van een lichte bevolkingsdaling in Westerbroek. De bevolking in het dorp Westerbroek nam tussen 1999 en 2005 toe van 380 naar 400 inwoners. Vanaf 2008 is er sprake van een lichte daling naar 380 inwoners in 2010. Voor het hele gebied is ook sprake van schommelingen in het inwonersaantal. Zo was er een geleidelijke en lichte daling van 890 inwoners in 1999 naar 845 inwoners in 2010. Maar eigenlijk heeft het gebied meer inwoners dan officieel geteld worden: de inwoners aan de oostzijde van de Borgweg voelen zich eerder tot Westerbroek (gemeente Hoogezand – Sappemeer) aangetrokken dan tot Scharmer (gemeente Slochteren).

1.2 Dorpsvisie

De Dorpsvereniging Westerbroek is in 1945 opgericht. Het doel van de dorpsvereniging is het behartigen van de algemene belangen van het dorp Westerbroek en het bevorderen van de leefbaarheid (Westerdiep, z.j.). In 2002 heeft de Dorpsvereniging Westerbroek in een dorpsvisie vastgelegd hoe de toekomst voor de komende 10 jaar eruit moest zien. Daar is een inwonersonderzoek aan vooraf gegaan onder de bezielende leiding van de voorzitter, de heer Jaap Westerdiep: de respons was 70% van inwoners ouder dan 16 jaar. De Dorpsvereniging Westerbroek heeft met dit initiatief voor onderzoek en dorpsvisie veel lof geoogst, zowel van inwoners en de gemeente als van de provincie. De ideeën en wensen van de inwoners zijn verwerkt in de Dorpsvisie 2002 – 2012. In deze dorpsvisie is het beeld van Westerbroek in 2012 opgenomen¹:

“Over 10 jaar is Westerbroek een dorp met primair een woonfunctie in een natuurlijke omgeving. Het is plezierig wonen en toeven in Westerbroek. Eventuele activiteiten en maatregelen voortvloeiende uit werk, die van invloed kunnen zijn op woongenot, worden hierop getoetst.”

Ook zijn in de *Dorpsvisie 2002 – 2012* concrete doelen voor wonen, natuur en landbouw, bedrijvigheid, voorzieningen en verkeer, bereikbaarheid en waterberging opgenomen. Het bestuur

¹ Tebberen, I. van (2002) *Dorpsvisie Westerbroek 2012*. Dorpsvereniging Westerbroek.

van Dorpsvereniging Westebroek meldt in 2012², dat de meeste doelen gerealiseerd zijn, bijvoorbeeld:

- 20 woningen meer in 2012 dan in 2002;
- Het reduceren van schadelijke emissies van een chemische fabriek aan het Winschoterdiep na jarenlange juridische en procedurele gevechten;
- De herinrichting van de Oudeweg en het dorpsplein (deels gerealiseerd);
- De aanleg van wandelpaden in de nieuwe natuurgebieden;
- Het verbeteren van de communicatie met lokale en provinciale overheden.

Anno 2012 wil de Dorpsvereniging Westebroek een nieuwe dorpsvisie opstellen. Dit voornemen wordt ondersteund door de contactambtenaar van de gemeente Hoogezand – Sappemeer. Een nieuw inwonersonderzoek moet uitwijzen hoe men Westebroek in 2012 ervaart en welke ideeën en wensen men heeft voor het wonen en samenleven in Westebroek (en omgeving). Dit inwonersonderzoek levert dan input op voor de nieuwe Dorpsvisie 2012 – 2022.

1.3 Kwaliteit van de leefomgeving

In het inwonersonderzoek wordt onderzocht hoe de kwaliteiten van Westebroek en het buitengebied (d.i. de *leefomgeving*) worden ervaren. Daarbij worden kenmerken van *inwoners* en aspecten van de *woonomgeving*, de *sociale omgeving*, de *voorzieningen* en het *organiserend vermogen* betrokken. Dit wordt hieronder nader uitgelegd en in figuur 1. geïllustreerd.

Mensen hebben binding met de plek waar ze wonen. Binding met een plek ontstaat, doordat men zich er gelukkig voelt en er geworteld is door relaties en werk (Hospers, 2012³). Voor de één is Westebroek het dorp waarmee hij door geboorte aan verbonden is en waar plekken betekenis hebben in het kader van de levensverhalen van hemzelf en van dorpsgenoten. Voor de ander is

² Bestuursvergadering Dorpsvereniging Westebroek, d.d. 20 februari 2012

³ Prof. dr. Gert-Jan Hospers (2012). *Hebben dorpen toekomst?* Krimpcafé-lezing (KKNN) in Groningen, 9 februari 2012.

Westerbroek de plek waarnaar hij ooit is verhuisd om op de eigen woonkavel landelijk en rustig te wonen. In beide gevallen voelt men zich *thuis* in Westerbroek. Binding met de plek houdt in, dat inwoners de waarde van een plek willen vasthouden en verbeteren. In het inwonersonderzoek wordt onderzocht welke binding de inwoners met Westerbroek en het buitengebied hebben. Welke binding ervaren inwoners met elkaar? Hangt de binding met de plek af van of je er wel of niet geboren bent en / of je er langer of korter woont? Ook wordt aan inwoners gevraagd wat ze 'mooi' aan Westerbroek en de omgeving vinden en wat volgens hen verbeterd kan worden.

Figuur 1. Vier domeinen en domeinaspecten voor de leefomgeving.

Thissen (2010) concludeert uit zijn dorpsonderzoeken dat *leefbaarheid* in dorpen en gemeenschappen vaak het resultaat is van gemeenschapsinitiatieven. Die gemeenschapsinitiatieven kunnen ontstaan als voldaan is aan drie voorwaarden: er moet sprake zijn van *ruimtelijke kwaliteit* van woningen en de woonomgeving, een *ontmoetingsruimte* voor inwoners en *sociaal kapitaal*, dat zijn inwoners met grote sociale netwerken. Deze drie voorwaarden vormen samen de basis voor leefbaarheid in een dorp. In navolging van Thissen wordt daarom in het inwonersonderzoek onderzocht hoe de ruimtelijke kwaliteiten en het sociale kapitaal ervaren wordt. Bij ruimtelijke kwaliteit gaat het vooral om de woning, de omgeving, het verkeer, de veiligheid. Bij sociaal kapitaal gaat het in dit onderzoek over sociale binding en deelname aan dorpsactiviteiten en het verenigingsleven. Westerbroek voldoet aan de voorwaarde van een ontmoetingsruimte, namelijk het dorpshuis *Aalmanshuus*. Maar hoe de inwoners denken over de functie en de toekomst van het dorpshuis wordt in het onderzoek wel nader bevraagd, omdat er plannen zijn voor een nieuwe multifunctionele accommodatie voor het dorpshuis en de dorpsverenigingen.

Uit het Groningse onderzoek van Gardenier (2012) blijkt dat de aanwezigheid van voorzieningen geen voorwaarde is om een klein dorp als 'leefbaar' te ervaren. Veel belangrijker is hoe de bereikbaarheid en de toegankelijkheid van voorzieningen elders worden ervaren. De auto overbrugt hierbij de afstand. In het inwonersonderzoek wordt daarom onderzocht of de inwoners zichzelf kunnen redden en hoe zij de mobiliteit ervaren naar voorzieningen in de omgeving. In het verlengde daarvan wordt onderzocht welke voorzieningen men liever dichterbij of in het dorp zou wensen.

Thissen (2010) gaat ervan uit dat vitale dorpen eigen voorzieningen realiseren. Die voorzieningen sluiten naadloos aan bij de wensen en behoeften van de inwoners en kunnen eindeloos variëren (een winkel, een marktplaats, een eetvoorziening, een bibliotheek, een dorpscafé, etc.). In Westerbroek vang je her en der geluiden op, dat men vroeger meer op mede-inwoners kon rekenen voor de organisatie van dorpsactiviteiten, werkzaamheden aan het dorpshuis of bestuurstaken van dorpsverenigingen dan nu. Daarom wordt onderzocht of Westerbroek inwoners met potentie heeft om gewenste voorzieningen te realiseren. Is er sprake van nieuw ondernemerschap of potentie voor zelforganisatie in Westerbroek? In het inwonersonderzoek wordt ook naar een waardering van de

bestuurlijke organisatiestructuur in het dorp (Dorpsvereniging Westerbroek, Stichting Dorpshuis) gevraagd.

1.4 Inwonersonderzoek

In dit inwonersonderzoek worden aspecten uit vier domeinen onderzocht: wonen, sociaal, voorzieningen en organiserend vermogen (figuur 1). Door inwoners te vragen wat ze van de verschillende aspecten vinden, worden subjectieve beoordelingen verkregen. De uitkomsten van het inwonersonderzoek zijn dan ook een subjectieve maat voor de kwaliteit van de leefomgeving.

De onderzoeksvraag van het inwonersonderzoek luidt:

Welke waardering geven inwoners van Westerbroek, Waterhuizen en het buitengebied aan hun leefomgeving?

Hierbij gaat het om de waardering van aspecten uit vier domeinen van de leefomgeving (tussen haakjes staan de geclusterde aspecten uit de vier domeinen):

1. de woonomgeving (binding, vestigings – en blijfmotieven, huisvesting, veiligheid);
2. de sociale omgeving (sociale contacten, binding, netwerken en deelname dorpsleven);
3. de voorzieningen (redzaamheid, verenigingsleven, mobiliteit, wensen);
4. het organiserend vermogen (eigen kracht, ondernemerschap, bestuurlijk dorpskader).

Dit onderzoek geeft weer wat de stand van zaken in Westerbroek, Waterhuizen en het buitengebied in 2012 is. De onderzoeksresultaten kunnen worden gebruikt om waarderingen over Westerbroek en omgeving in latere jaren te vergelijken met het jaar 2012. Op basis van dit inwonersonderzoek worden adviezen ten behoeve van de dorpsvisie gegeven.

1.5 Leeswijzer

In het vervolg wordt *Westerbroek* of *Westerbroek e.o.* als verzamelterm voor *Westerbroek*, *Waterhuizen* en *het buitengebied* gebruikt, tenzij er aanleiding is om onderscheid in de plaatsaanduiding aan te brengen.

In het volgende hoofdstuk wordt beschreven hoe het inwonersonderzoek voor Westerbroek e.o. methodisch is opgezet en uitgevoerd. In hoofdstuk 3 worden de kenmerken en waarderingen van de inwoners beschreven en geanalyseerd. In hoofdstuk 4 worden conclusies uit het onderzoek getrokken. De onderzoeksbijlagen zijn samengevoegd in een aparte bundel bij dit rapport.

Bij dit onderzoeksrapport verschijnt een adviesrapport ten behoeve van een dorpsvisie *Westerbroek 2012 –2022. Adviezen voor een nieuwe dorpsvisie* (Rozema, 2012)⁴. In het adviesrapport zijn de adviezen verwerkt die Suzanne van den Berg (2012) voor de Meesterslaan 2.0 en Johanna Zeilstra (2012) voor de dorpsaccommodatie in Westerbroek hebben uitgebracht.

⁴ Op www.hanze.nl/dorpsonderzoeken is dit adviesrapport te downloaden.

2. Methode van onderzoek

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe het inwonersonderzoek is uitgevoerd en of de respondenten aan het onderzoek representatief zijn voor de bevolking van het onderzoeksgebied.

2.1 Kindervragenlijst en inwonersvragenlijst

Voor de kinderen van 6 tot en met 12 jaar is een korte kindervragenlijst (bijlage 1) opgesteld met 11 vragen over school, spelen, hobby's, dorpsactiviteiten en het dorp. De kinderen konden hun ingevulde vragenlijst illustreren met een tekening over het dorp op een bijgeleverd blanco A4-tekenvel.

Bij het inwonersonderzoek zijn alle inwoners van Westerbroek van 13 jaar en ouder betrokken. Voor het inwonersonderzoek in Westerbroek is een vragenlijst (bijlage 2) gebruikt, waarmee in het voorjaar van 2012 gegevens zijn verzameld.

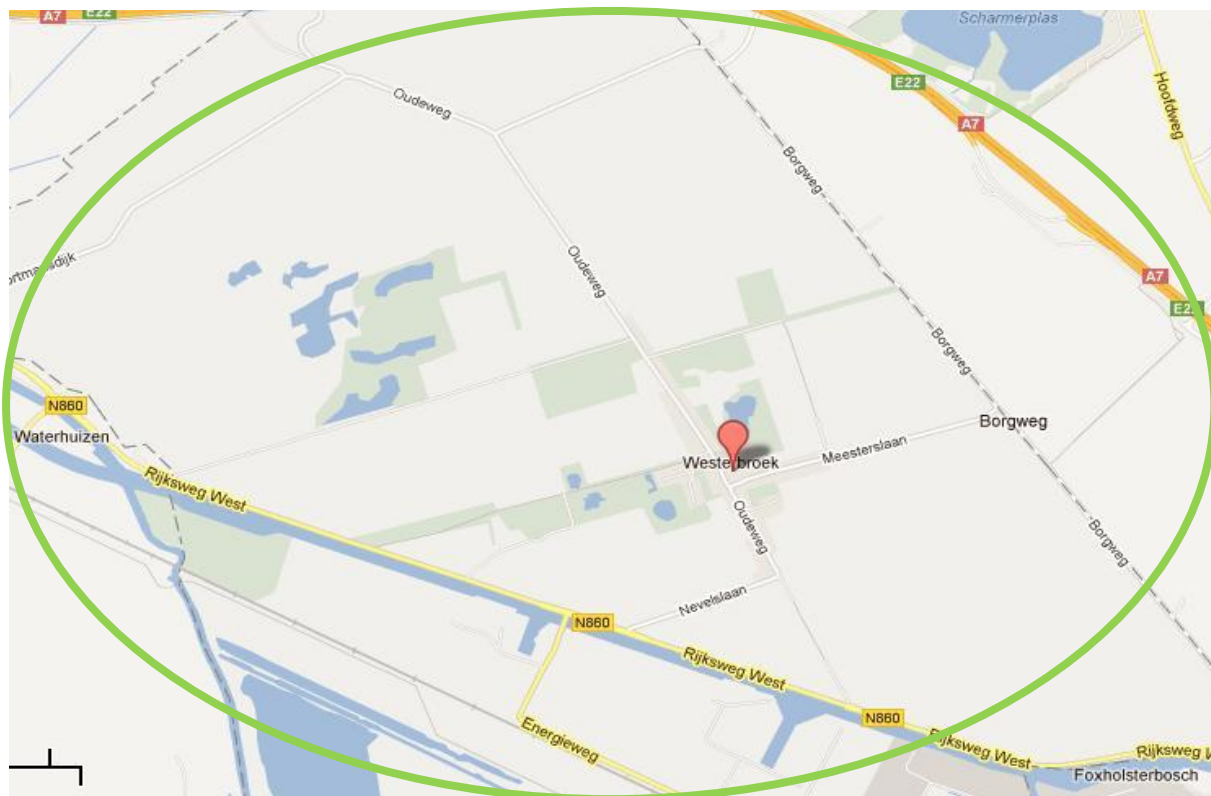
De inwonersvragenlijst is door de onderzoeksgroep van het Kenniscentrum NoorderRuimte van de Hanzehogeschool Groningen opgesteld. Hierbij zijn de ervaringen met eerdere vragenlijsten uit dorpsonderzoeken gebruikt (Rozema, 2011). De verschillende domeinaspecten (zie figuur 1) zijn vertaald naar vragen. De vragenlijst heeft meerkeuzevragen in 10 categorieën: uw huishouden, wonen, veiligheid en mobiliteit, voorzieningen, sociale omgeving, dorpsactiviteiten, ondernemen, dorpsbelangen, ideeën voor Westerbroek. De vragenlijst telt 69 vragen, waaronder vier open vragen. Bij één vraag over het wonen wordt de respondent gevraagd om op internet een test van Smart Agent te doen en de uitslag te vermelden in de vragenlijst. Een respondent heeft voor het volledig invullen van de vragenlijst zeker twintig minuten nodig. Door de algemene vraagstelling kan de vragenlijst over een paar jaar opnieuw worden gebruikt, zodat Westerbroek zich met de gegevens uit 2012 kan vergelijken. Hiermee is de vragenlijst ook een instrument om de waardering over de leefomgeving te volgen.

De conceptvragenlijst voor Westerbroek is voorgelegd aan de bestuursleden van Dorpsvereniging Westerbroek, een medewerker van Lefier en twee ambtenaren van de gemeente Hoogezand – Sappemeer. Dit heeft geleid tot een aantal bijstellingen. De begeleidende brief bij de vragenlijst

(bijlage 3) is geschreven vanuit het perspectief van de Dorpsvereniging Westerbroek en is voorzien van logo's van Westerbroek, wooncorporatie Lefier, gemeente Hoogezand – Sappemeer en het Kenniscentrum NoorderRuimte van Hanzehogeschool Groningen.

2.2 Respondenten

Het onderzoeksgebied beslaat de dorpen Westerbroek – Waterhuizen en het buitengebied zoals aangegeven in kaart 1..

Kaart 1. Het onderzoeksgebied van Westerbroek – Waterhuizen en het buitengebied

CBS (2011) geeft voor de gemeente Hoogezand – Sappemeer aan dat in Westerbroekstermolenpolder, het industriegebied Winschoterdiep, Westerbroek en Waterhuizen in totaal 875 inwoners wonen.

In totaal hebben 43 kinderen tussen 6 en 12 jaar en 283 inwoners van Westerbroek (ouder dan 12 jaar) een vragenlijst ingevuld. Het totale responspercentage is daarmee **37%** (namelijk 326 / 875). Voor de inwoners ouder dan 12 jaar kan de respons op huishoudenniveau worden berekend: er zijn 165 retourenveloppen teruggekomen op 375 huishoudens. Dat is een respons van **44%**.

In de respondentengroep is de verhouding voor geslacht en leeftijd nagenoeg hetzelfde als in de totale bevolking van Westerbroek, Waterhuizen en het buitengebied (tabel 1). Alleen de leeftijdsgroep 15 – 25 jaar is ondervertegenwoordigd en die van 45 – 64 jaar is oververtegenwoordigd.

Geslacht	Respondenten	Bevolking	Leeftijd	Respondenten	Bevolking
Man	159 (49%)	455 (52%)	0 - 15 jaar	45 (14%)	18%
Vrouw	165 (51%)	420 (48%)	15 - 25 jaar	9 (3%)	9%
			25 – 45 jaar	83 (26%)	24%
			45 – 64 jaar	141 (44%)	37%
			65 en ouder	44 (14%)	13%
	(2 onbekend)			4 onbekend	
Totaal	324 (100%)	875 (100%)	Totaal	322 (100%)	100%

Tabel 1. Verdeling naar geslacht en leeftijdsgroepen in respondentengroep (n = 283), vergeleken met CBS – gegevens (2011), voor leeftijden alleen voor wijk 08 Westerbroek onderzocht

Op de basisschool zitten 67 kinderen tussen 6 en 12 jaar. Hiervan hebben 43 kinderen tussen 6 en 12 jaar de kindervragenlijst ingevuld, dat levert een respons op van 64%. 21 jongens (49%) en 22 meisjes (51%) hebben de vragenlijst ingevuld. Iets meer dan de helft (59%) van de kinderen woont in het dorp Westerbroek zelf. Alle leeftijden tussen 6 en 12 jaar zijn vertegenwoordigd (tabel 2). Op basis van deze respons achten we de resultaten uit de kindervragenlijst representatief voor alle kinderen uit het gebied van Westerbroek. Tien kinderen maakten een tekening over hun dorp.

Geslacht	Respondenten	Leeftijd	Respondenten	Woonplaats	Respondenten
Jongen	21 (49%)	6 jaar	8 (18%)	Westerbroek	24 (59%)
Meisje	22 (51%)	7 jaar	7 (16%)	Buiten het dorp	17 (41%)
		8 jaar	7 (16%)		
		9 jaar	6 (14%)		
		10 jaar	6 (14%)		
		11 jaar	6 (14%)		
		12 jaar	3 (7%)		2 onbekend
Totaal	43 (100%)		43 (100%)		41 (100%)

Tabel 2. Respondenten van de kindervragenlijst van 6 – 12 jaar naar geslacht, leeftijd en woonplaats (n = 43)

Bijna evenveel mannen als vrouwen (ouder dan 12 jaar) vulden de inwonersvragenlijst in. Om de representativiteit ten aanzien van leeftijd te kunnen bepalen zijn de percentages van de bevolking berekend zonder de leeftijdsgroep 1 – 15 jaar. Dan blijkt opnieuw dat alle leeftijdsgroepen voldoende zijn vertegenwoordigd, behalve de leeftijdsgroep van 15 – 25 jaar (tabel 3).

Geslacht	Respondenten	Bevolking	Leeftijd	Respondenten	Bevolking
Man	138 (49%)	440 (52%)	0 - 15 jaar	2 (.7%)	(158) -
Vrouw	143 (51%)	405 (48%)	15 - 25 jaar	9 (3%)	79 (11%)
			25 – 45 jaar	83 (30%)	210 (29%)
			45 – 64 jaar	141 (51%)	324 (45%)
			65 en ouder	44 (16%)	114 (16%)
	(2 onbekend)			4 onbekend	
Totaal	281 (100%)	845 (100%)	Totaal	279 (100%)	727 (100%)

Tabel 3. Verdeling naar geslacht en leeftijdsgroepen in respondentgroep (n = 283), vergeleken met CBS – gegevens (2011)

De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 51 jaar (met een standaarddeviatie van 14 jaar, dat betekent dat 66% van de respondenten tussen 37 en 65 jaar is). Twee respondenten waren ouder dan 80 jaar. De respondenten kwamen voor het merendeel uit het dorp Westerbroek zelf (78%). 21% kwam uit het buitengebied van Westerbroek en slechts 5 respondenten kwamen uit Waterhuizen. Als men dat vergelijkt met het aantal inwoners uit deze verschillende gebiedsdelen, dan zijn de

inwoners uit Westebroek oververtegenwoordigd (tabel 4). Hiermee is ook de respons berekend voor het dorp Westebroek, namelijk **57%**. Voegt men daar de kinderen uit Westebroek die tussen 6 – 12 jaar aan toe, dan is er een respons van 63% uit Westebroek.

Woonplaats	Respondentgroep	Woonplaats	Bevolking	Respons % bevolking
Waterhuizen	5 (2%)	Waterhuizen	30 (3%)	16%
Westerbroek	216 (78%)	Westerbroek	380 (43%)	57%
Buitengebied	57 (21%)	Buitengebied	465 (53%)	12%
Totaal	278 respondenten		875 (100%)	

Tabel 4. Woonplaats in respondentgroep (n = 278) vergeleken met CBS – gegevens (2011)

De huishoudengrootte van de respondentgroep is vergeleken met de gegevens over de gemeente Hoogezand – Sappemeer (CBS, 2011). Er zijn 375 huishoudens in het onderzoeksgebied, waarvan een kwart een eenpersoonshuishouden is (tabel 5). Van deze 94 eenpersoonshuishoudens hebben 28 meegedaan aan het onderzoek, dat is 30%. Voor de tweepersoons- en meerpersoonshuishoudens (vaak gezinnen met kinderen) kan de respons ten opzichte van de bevolking niet worden berekend, omdat er helaas geen correctie kan plaatsvinden voor de respondenten die uit één huishouden kwamen, dat heeft voor dubbeltellingen van de twee- en meerpersoonshuishoudens gezorgd. De gemiddelde grootte van een huishouden in Westebroek is 2,3 personen (CBS, 2011).

Huishoudengrootte	Respondentgroep	Huishoudensamenstelling	Bevolking
Eenpersoonshuishouden	28 (10%)	Alleenstaanden	94 (25%)
Tweepersoonshuishouden	128 (45%)	Gezinnen zonder kinderen	146 (39%)
Meerpersoonshuishouden	127 (45%)	Gezinnen met kinderen	135 (36%)
Totaal	283 (100%)		100% huishoudens

Tabel 5. Huishoudengrootte in respondentgroep (n = 283) vergeleken met CBS – gegevens (2011)

In het onderzoeksgebied staan 370 woningen, in 2002 waren dat er zo’n 350 woningen (Van Tebberen, 2002). Volgens de gegevens van CBS (2011) is 77% in eigen bezit. 22% wordt gehuurd, waarvan 12% van wooncorporatie Lefier is. De huizen hebben een gemiddelde WOZ-waarde (CBS, 2011) van € 190.000,-. In de respondentgroep is de groep huishoudens die een huurwoning heeft, ondervertegenwoordigd met 9% (tabel 6). Maar ook hier spelen mogelijk de dubbeltellingen per

huishouden weer een rol, waarvoor niet gecorrigeerd kon worden. In de vragenlijst is niet gevraagd van wie men de woning huurt. De resultaten van de respondenten die een woning huren, kunnen daarom niet automatisch toegeschreven worden aan huurders van Lefier.

Ik woon in een	Respondenten	Bevolking
Koopwoning	256 (91%)	77%
Huurwoning	24 (9%)	22%
Totaal	280 (100%)	99%

Tabel 6. Verdeling van woningbezitters en huurders van woningen (n = 280, non respons = 3)

Onder de respondenten is geïnventariseerd wat hun opleidingsniveau is (tabel 7). Van de respondenten heeft 27% een hogere beroeps- of universitaire opleiding, voor 32% is dat een middelbare (beroeps)opleiding. Qua opleidingsniveau verschillen mannen en vrouwen nauwelijks van elkaar. Er zijn geen gegevens van de gemeente Hoogezand – Sappemeer over het opleidingsniveau in het onderzoeksgebied bekend.

Opleidingsniveau	Totaal	Man	Vrouw
Lagere school/basisschool	19 (7%)	10 (7%)	9 (6%)
VMBO/LBO/MAVO	95 (34%)	52 (38%)	43 (30%)
HAVO- VWO - MBO	90 (32%)	37 (27%)	52 (37%)
HBO / WO	76 (27%)	38 (28%)	37 (26%)
Totaal	280 (100%)	137 (100%)	141

Tabel 7. Hoogste opleidingsniveau in de respondentgroep (n = 280, nr = 3 en vergeleken naar geslacht (n = 278, nr = 5)

Van de respondenten is bekend hoe hun dagelijkse bezigheden eruit zien (tabel 8). Tweederde van de respondenten is betaald werkzaam. De overigen zijn zonder betaald werk, onbetaald werkzaam, gepensioneerd of scholier. In de vragenlijst is niet geïnventariseerd welk beroep in welke sector wordt uitgeoefend. De gemeente Hoogezand – Sappemeer heeft over dit kenmerk voor Westerbroek geen gegevens.

Van de respondentgroep heeft 70% twee inkomens, 30% van de huishoudens heeft één inkomen. Veertien respondenten hebben deze vraag niet ingevuld.

Dagelijkse bezigheden	Totaal
Betaald werkzaam	178 (66%)
Onbetaald werkzaam, zonder betaald werk, pensioen	85 (31%)
School of studie	8 (3%)
Totaal	271 (100%)

Tabel 8. Verdeling naar dagelijkse activiteiten (n = 271, nr = 12)

Samenvattend is de respondentgroep van 12 jaar en ouder dus representatief voor *geslacht*, maar niet geheel voor *leeftijd* en *huishoudensamenstelling*. Ook voor *woonplaats* en *woningbezit/huurder* is de respondentengroep niet representatief. De respondentgroep is met name een groep tussen 25 en 65 jaar, afkomstig uit het dorp Westerbroek uit een meerpersoonshuishouden met een eigen woning.

2.3 Gegevensverwerving

Het inwonersonderzoek voor kinderen tussen 6 – 12 jaar en voor inwoners van 13 jaar en ouder is door het bestuur van Dorpsvereniging Westerbroek bekend gemaakt via het maandblad *Aalman'sneis*. Dit blad wordt huis-aan-huis bezorgd in het onderzoeksgebied, dat wil zeggen in Westerbroek, Waterhuizen, de Borgweg, Woortmansdijk en Rijksweg – Oost en – West. Op donderdag 1 maart 2012 is een uitnodiging voor de jaarvergadering van Dorpsvereniging Westerbroek, d.d. 8 maart 2012, een folder verspreid, waarin ook het dorpsonderzoek werd genoemd. Op de jaarvergadering heeft de onderzoeksgroep het inwonersonderzoek mondeling toegelicht. Er waren circa 60 aanwezigen.

Op woensdag 14 maart 2012 en donderdag 15 maart 2012 hebben zeven studenten van de Hanzehogeschool de inwonersvragenlijsten huis-aan-huis verspreid. Voor alle gezinsleden van een huishouden zijn vragenlijsten en een retourenveloppe uitgedeeld. De kindervragenlijsten zijn via de Jan Ligthartschool verspreid. Via het e-mailadres van een van de studentonderzoekers is drie keer een verzoek binnengekomen voor een digitale versie van de inwoners- of kindervragenlijst. De vragenlijsten konden in een gesloten enveloppe op drie adressen in Westerbroek en aan de Rijksweg worden ingeleverd. In Waterhuizen en het buitengebied weigerde een aantal mensen de vragenlijst

in ontvangst te nemen. Deze inwoners gaven aan geen binding te hebben met Westerbroek of het gebied.

Na een week responstijd is een herinneringsbrief opgesteld en huis-aan-huis verspreid. De twee studentonderzoekers hebben in het buitengebied persoonlijk vragenlijsten opgehaald. Opnieuw bleek toen, dat sommige inwoners van Waterhuizen, Woortmansdijk en Borgweg niet wilden meewerken aan het onderzoek. Vijf vragenlijsten zijn via de post verstuurd naar de Hanzehogeschool Groningen. Aan de onderzoekers zijn telefonisch of per e-mail geen vragen gesteld. Na tweeënhalve week – op maandag 2 april 2012 – was een respons van 283 inwoners (ouder dan 12 jaar) en 43 kinderen tussen 6 en 12 jaar bereikt.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit het inwonersonderzoek beschreven. In paragraaf 3.1 gaat het over de resultaten uit de kindervragenlijst en vanaf paragraaf 3.2 gaat het over de resultaten van de inwoners ouder dan 12 jaar. Omdat de respons uit Waterhuizen zo laag was, worden er geen resultaten voor dit dorp apart gegeven. In de bijlagenbundel staan in bijlage 4 de frequentieoverzichten van de kindervragenlijst en in bijlage 5 die van de inwonersvragenlijst. In bijlage 6 worden de overzichten gegeven van de antwoorden op de open vragen. De volgorde van de vragen uit de vragenlijsten is hierbij leidend.

3.1 Lekker buiten spelen!

De kinderen zijn tevreden inwoners van Westerbroek en omgeving.

De 43 kinderen (tussen 6 en 12 jaar) geven aan dat ze het leuk vinden om in of bij Westerbroek te wonen, omdat ze buiten kunnen spelen (93%). Ook genieten de kinderen van hun mooie huis (81%) en de leuke mensen en kinderen die er wonen (79%). Westerbroek is ook leuk door de activiteiten in het dorp (61%) en de natuur (60%). Opvallend is dat de speeltuintjes door minder dan de helft (41%) van de kinderen wordt genoemd als aantrekkelijk in Westerbroek. Vijftien kinderen vinden dat de school bijdraagt aan een leuk Westerbroek.

Meer dan tweederde van de kinderen (70%) geeft aan het niet leuk te vinden dat er in Westerbroek geen winkels zijn. Dit antwoord wordt ook in andere dorpsonderzoeken vaak door kinderen gegeven (Rozema, 2011, Tjeerdsma, 2012). Ook kinderen zijn consumenten die willen kijken, keuren, kiezen en kopen. Ze vinden het jammer dat zij hun opgespaarde zakgeld niet kunnen besteden in het dorp. Een derde van de kinderen geeft aan, dat er in Westerbroek te weinig te doen is en dat er geen goede speelplekken zijn.

Bijna alle kinderen gaan naar de Jan Ligthartschool en spelen na schooltijd met kinderen uit Westerbroek (95%). 84% van de schoolkinderen maak geen gebruik van de opvang op school voor tussen de middag of na schooltijd. Er is maar een kind dat aangeeft in de naschoolse opvang te blijven. De tussen- en naschoolse opvang wordt met name door particulieren in Westerbroek

georganiseerd. De kinderen spelen of thuis (91%) of bij vriendjes (81%). De speeltuin bij de school wordt iets vaker gebruikt als speelplek (65%) dan de speeltuin bij het dorpshuis (58%). Kinderen spelen eerder in de natuur (60%) dan op straat (49%). De meeste kinderen (77%) vinden het (soms) onveilig om op straat te spelen.

Het programma van de kinderen na schooltijd bestaat uit buitenspelen (80%), sporten (65%), computeren (55%) en knutselen (49%). Twaalf kinderen rijden paard en zijn op de manege te vinden. De hobbylijst van de kinderen is zeer gevarieerd van twirlen, skeeleren, viool spelen, acteren, trampoline springen tot voetballen en schilderen.

Op de open vraag welke activiteit van het hele dorp de kinderen leukst vinden, antwoorden de kinderen opnieuw *buiten spelen*, bijvoorbeeld op het schoolplein of in de speeltuintjes. De echte dorpsactiviteiten die door de kinderen worden genoemd zijn de spelletjesmiddag, het dorpsfeest, de kindervakantieweek en de kinderdisco. Opvallend is dat het Sinterklaasfeest niet wordt genoemd.

De kinderen hebben hun ideeën voor een nog leuker Westerbroek opgeschreven:

- een grotere of nieuwe gymzaal (15 keer genoemd);
- meer speelruimte met speeltoestellen, een voetbalkooi, een skeelerbaan, wipwap, een strandje, een glijbaan;
- meer activiteiten voor de oudere kinderen tussen 8 en 10 jaar, voor 11/12+ en tussen 13 en 18 jaar.

Vermeldenswaard zijn het idee voor een natuurspeeltuin en voor ruiterspaarden (*sic*). De opmerking dat er een voetbalkooi moet komen, *zodat de meiden veilig kunnen spelen*, verdient nader onderzoek. Door een kind wordt opgemerkt dat op de Borgweg te hard wordt gereden, waardoor ze niet op de weg kan spelen.

3.2 Waardering van de leefomgeving

De respondenten (ouder dan 12 jaar) hebben in rapportcijfers aangegeven hoe zij Westerbroek e.o. als leefomgeving waarderen als totaal en voor negen afzonderlijke aspecten (tabel 9). De negen

aspecten zijn de woning, de veiligheid, de wegen en paden, de voorzieningen, de sociale gemeenschap, de dorpsactiviteiten, het ondernemen en de behartiging van de dorpsbelangen door Stichting Dorpshuis en de Dorpsvereniging Westerbroek. Deze vragen hadden een goede respons, variërend tussen 83% en 97%.

	Gemiddelde (s.d.)	Modus	Mediaan	Spreiding	R
Totaalbeoordeling Leefomgeving	7.29 (.93)	7	7	3 – 10	85%
<i>Aspect Leefomgeving:</i>					
1. De woning	7.80 (.96)	8	8	5 – 10	97%
2. De veiligheid	6.73 (1.31)	7	7	1 – 9	91%
3. De wegen en paden	6.43 (1.23)	7	7	2 – 9	95%
4. De voorzieningen	7.00 (.98)	7	7	2 – 10	91%
5. De dorpsactiviteiten	6.97 (.99)	7	7	3 – 10	92%
6. De sociale omgeving	7.21 (.99)	7	7	3 – 10	97%
7. Het ondernemen	6.42 (.94)	6	6	2 – 9	83%
8. Stichting Dorpshuis	6.97 (1.61)	7	7	1 – 10	87%
9. Dorpsvereniging Westerbroek	6.96 (.95)	7	7	3 – 9	91%

Tabel 9. Waardering in gemiddelde rapportcijfers voor de kwaliteit van de leefomgeving (s.d. = standaarddeviatie, modus = antwoord dat het meest voorkomt, mediaan = middelste antwoord van de waarnemingen); spreiding van de rapportcijfers geeft aan wat het laagste antwoord en het hoogste antwoord is; R = responspercentage, aantal respondenten, ligt tussen 236 en 274.

De respondenten geven Westerbroek en omgeving een ruime voldoende (7.3). De respondenten zijn het overwegend met elkaar eens, de standaarddeviatie is laag. Alle negen aspecten scoren voldoende, het hoogste gemiddelde rapportcijfer is voor de woning, een 7.8. Opvallend is dat de spreiding van de rapportcijfers groot is: er worden (hele) lage én (hele) hoge cijfers voor een aspect gegeven. De standaarddeviatie is echter overwegend laag. In de paragrafen vanaf 3.4 worden de resultaten voor deze negen aspecten nader beschreven.

3.3 De respondententen nader bekeken

In paragraaf 2.2 is een begin gemaakt met de beschrijving van de respondentengroep aan de hand van de persoonskenmerken *geslacht, leeftijd, woonplaats, huishoudengrootte, woonsituatie, opleidingsniveau* en *dagelijkse activiteiten en inkomen*. Deze kenmerken zijn gebruikt om te onderzoeken of de respondentengroep representatief is voor alle inwoners van het onderzoeksgebied, wat in redelijke mate het geval is. We geven in deze paragraaf een aanvullende beschrijving van de respondenten in termen van

- Waar komen ze vandaan (geboorteplaats, vorige woonplaats)
- Hoe lang wonen ze al in Westerbroek, Waterhuizen of het buitengebied?
- Hebben ze familie, vrienden, kennissen of collega's in de buurt wonen?
- Spreken ze de Groningse taal?
- Voelen ze zich betrokken bij hun dorp?
- Hoe worden ze door anderen gezien als bewoner?

De *geboorteplaats* van de respondenten is geordend naar Westerbroek – Waterhuizen, de regio (plaatsen in de gemeente Hoogezand – Sappemeer en in aangrenzende gemeenten), Rest Noord-Nederland, Rest Nederland, Anders (tabel 10). Hetzelfde is voor de *vorige woonplaats* gedaan. De inwoners van Westerbroek en omgeving zijn voor 80% Noordeling van geboorte. Dat aantal wordt nog groter, als men kijkt naar de *vorige woonplaats*, dan is meer dan 95% uit Noord-Nederland afkomstig. Zowel de plaats Hoogezand als de stad Groningen worden veelvuldig aangegeven als vorige woonplaats. Westerbroek en omgeving is blijkbaar voor stedelingen een goede volgende stap in de wooncarrière.

	Geboorteplaats	Vorige woonplaats
Waterhuizen en Westerbroek	26 (10%)	42 (15%)
Regio	134 (52%)	182 (66%)
Noord-Nederland	53 (21%)	42 (15%)
Rest Nederland	43 (18%)	8 (3%)
Anders	5 (2%)	2 (<1%)

Tabel 10. Verdeling van respondenten naar geboorteplaats (n= 256, nr = 27) en vorige woonplaats (n = 276, nr = 7)

26 respondenten gaven aan dat ze geboren zijn in Westerbroek (23) of Waterhuizen (3), maar bij vraag 15 van de vragenlijst geven 45 respondenten aan dat ze *hier* geboren zijn. Misschien hebben respondenten bij vraag 1 de echte plek van geboorte aangegeven, bijvoorbeeld het ziekenhuis in de stad Groningen, maar zijn ze vervolgens *getogen* in Westerbroek e.o..

De respondenten wonen al lang in Westerbroek en omgeving. De gemiddelde woonduur van de respondenten in of bij Westerbroek is 24 ½ jaar (met een standaarddeviatie van 18 jaar). Dat betekent dat 66% van de respondenten tussen 6 en 42 jaar in of bij Westerbroek woont. 59% woont 16 jaar of langer in of bij Westerbroek, 24% woont er al 36 jaar of langer (tabel 11).

Woonduur in Westerbroek e.o.	Frequentie	Cumulatief oplopend	Cumulatief aflopend
0 – 5 jaar	30 (11%)	11%	+ 100%
6 – 10 jaar	39 (14%)	25%	89%
11 – 15 jaar	43 (16%)	41%	75%
16 – 20 jaar	23 (8%)	49%	59%
21 – 25 jaar	30 (11%)	60%	51%
26 – 30 jaar	28 (10%)	70%	40%
31 – 35 jaar	16 (6%)	76%	30%
36 – 40 jaar	16 (6%)	82%	24%
41 – 45 jaar	12 (4%)	86%	18%
46 – 50 jaar	10 (4%)	90%	14%
51 jaar en langer	31 (11%)	+ 100%	10%

Tabel 11. Verdeling naar woonduur in Westerbroek e.o. in 5-jaarsperioden (n = 278, nr = 5). Door afrondingen zijn de percentages wat verschillend en is de som meer dan 100%.

De respondenten tussen 31 en 60 jaar wonen zowel korter als langere tijd in Westerbroek (tabel 12).

	Woonduur			
Leeftijdscategorieën	1- 10 jaar	11 – 25 jaar	26 jaar of langer	Totaal
12 – 30 jaar	6 (35%)	8 (47%)	3 (18%)	17 (100%)
31 – 60 jaar	57 (31%)	68 (37%)	60 (32%)	185 (100%)
Ouder dan 61 jaar	5 (7%)	18 (25%)	49 (68%)	72 (100%)
Totaal	68	94	112	264

Tabel 12. Verdeling van leeftijdsgroepen naar woonduur onder alle respondenten (n = 264, nr = 19)

68% van de oudere respondenten (60+) woont al 26 jaar of langer in of bij Westerbroek, deze groep is honkvast. 78% van de respondenten die in Westerbroek geboren is, woont al langer dan 26 jaar in Westerbroek. De respondenten die ooit van 'elders' kwamen, wonen zowel kort(er) als lang(er) in Westerbroek en omgeving.

De respondenten hebben aangegeven of zij familie (anders dan medegezinsleden), vrienden, kennissen en collega's in het dorp (of in de buurt) hebben wonen. Voor een groot deel van respondentengroep geldt dat zij familie, vrienden en kennissen op het dorp of in de buurt hebben. Onderzocht is ook welke relaties respondenten die met hun vorige woonplaats van elders kwamen, in het dorp of in de buurt hebben (tabel 13). Mensen die van 'elders' komen, hebben even veel relaties in het dorp of in de buurt in vergelijking met de totale groep respondenten.

Relaties in het dorp	Frequentie	Bij respondenten met herkomst 'elders'
Familieleden (anders dan gezinsleden)	195 (70%)	152 (66%)
Vrienden	219 (79%)	181 (79%)
Kennissen	207 (75%)	174 (76%)
Collega's	108 (39%)	96 (42%)

Tabel 13. Verdeling naar relaties – familie, vrienden, kennissen, collega's - in Westerbroek e.o. (n = 108, nr = 3) en voor inwoners die ooit van 'elders' kwamen (n = 229)

Wie in Westerbroek en omgeving luistert, hoort hier en daar onvervalst Gronings. In het onderzoek is geïnventariseerd in welke mate respondenten het Gronings spreken (tabel 14). Iets meer dan de helft (58%) spreekt het Gronings in meer of mindere mate. Dat leidt niet tot onbegrip tussen mensen, want degene die het niet spreekt (36%) geeft aan dat het Gronings wel te begrijpen.

Gronings spreken	Frequentie
Ja, in het Gronings opgevoed	108 (38%)
Ja, later geleerd het te spreken	26 (9%)
Een beetje, ik doe mijn best	31 (11%)
Nee, maar ik begrijp het wel	102 (36%)
Nee	15 (5%)

Tabel 14. Verdeling naar het al dan niet spreken en begrijpen van de Groningse taal (n = 282, nr = 1)

70% van de respondenten voelt zich *zeer tot redelijk betrokken* bij hun dorp (tabel 15). De 30% die zich niet tot nauwelijks betrokken voelt, komt onder alle leeftijdsgroepen voor. Het lijkt erop dat niet-betrokkenheid meer voorkomt in de jongste leeftijdsgroep, maar het aantal jonge respondenten (tussen 12 en 30 jaar) is te klein om daar een zekere uitspraak over te doen.

		Leeftijdsgroepen		
		12 – 30 jaar	31 – 60 jaar	61 jaar en ouder
Betrokken bij het dorp	Frequentie			
Zeer betrokken	50 (18%)	5 (28%)	33 (18%)	11 (16%)
Redelijk betrokken	150 (53%)	6 (33%)	100 (53%)	42 (59%)
Nauwelijks betrokken	72 (26%)	5 (28%)	50 (27%)	16 (23%)
Niet betrokken	9 (3%)	2 (11%)	5 (3%)	2 (3%)
Totaal	281 (100%)	18 (100%)	188 (100%)	71 (100%)

Tabel 15. Mate van betrokkenheid bij het dorp (n = 281, nr = 2) en verdeeld naar leeftijdsgroepen (n = 277, nr = 6)

Voor de mate van betrokkenheid maakt het niet uit of respondenten lang of kort(er) in het dorp of het buitengebied wonen (tabel 16). Er lijkt wel een lichte tendens te zijn, dat inwoners die korter dan 10 jaar in het dorp of gebied wonen, zich minder betrokken voelen.

		Woonduur		
		1 – 10 jaar	11 – 25 jaar	26 jaar of langer
Betrokken bij het dorp	Frequentie			
Zeer betrokken	50 (18%)	7 (10%)	22 (23%)	21 (19%)
Redelijk betrokken	150 (53%)	35 (51%)	46 (48%)	67 (60%)
Nauwelijks betrokken	72 (26%)	26 (38%)	26 (27%)	19 (17%)
Niet betrokken	9 (3%)	1 (1%)	1 (1%)	5 (5%)
Totaal	281 (100%)	69 (100%)	95 (100%)	112 (100%)

Tabel 16. Mate van betrokkenheid bij het dorp (n = 281, nr = 2) en verdeeld naar woonduur (n = 276, nr = 7)

Respondenten hebben bijna allemaal gereageerd op de stelling “*Ik voel me een echte Westerbroecker*” (tabel 17). Iets minder dan de helft (48%) voelt zich een Westerbroecker. Voor de inwoners van het dorp Westerbreek zelf ligt dat percentage iets hoger (55%).

Ik voel me een echte Westerbroecker	Frequentie	Respondenten uit Westerbreek
Eens	129 (48%)	112 (55%)
Oneens	87 (32%)	58 (28%)
Geen mening	54 (20%)	35 (17%)

Tabel 17. Voelt men zich een echte Westerbroecker? totaal (n = 270, nr = 13) en voor inwoners van Westerbreek zelf (n = 205, nr = 11)

Onderzocht is hoe de respondenten denken dat zij als inwoners worden gezien. Als oorspronkelijke bewoner (‘autochtoon’), als nieuwkomer (‘import’) of als een gewone inwoner van Westerbreek zonder etiket? Hieruit blijkt dat het merendeel van de respondenten denkt dat ze als een gewone inwoner worden gezien, dat geldt ook voor de inwoners uit Westerbreek zelf (tabel 18). Inwoners denken van elkaar dat de etiketten ‘oorspronkelijke bewoner’ en ‘nieuwe bewoner’ niet vaak op hen worden toegepast. De helft van de respondenten die tussen 1 tot 10 jaar in Westerbreek e.o. woont, denkt dat ze als ‘nieuwe bewoner’ worden gezien, dat zijn 33 respondenten.

Ik word gezien als een	Frequentie	Respondenten uit Westerbroek
Oorspronkelijke bewoner	32 (12%)	25 (12%)
Nieuwe bewoner	59 (21%)	47 (22%)
Gewone inwoner van Westerbroek	185 (67%)	139 (66%)

Tabel 18. Voelt men zich een echte Westerbroeker? totaal (n = 276, nr = 7) en voor inwoners van Westerbroek zelf (n = 211, nr = 5)

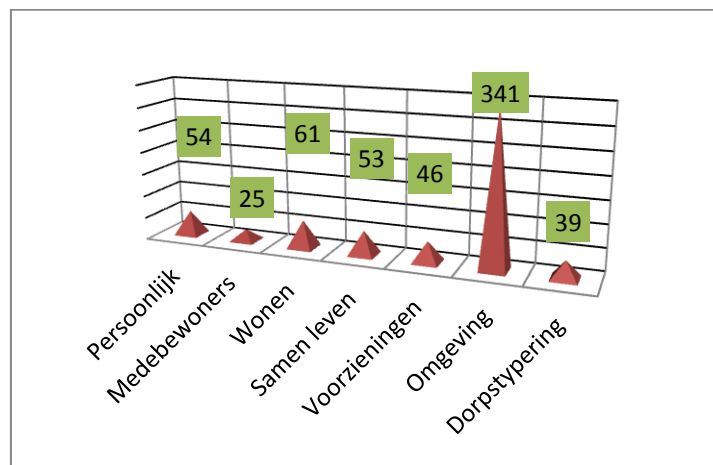
Naar aanleiding van bovenstaande gegevens ontstaat een beeld van een redelijk *homogene groep inwoners*, die aan het onderzoek hebben meegedaan. De meeste respondenten zijn stevig verankerd in Westerbroek en omgeving door geboorte en / of door er al lang te wonen. Het merendeel is Noord-Nederlands. De respondenten hebben een goed relatienetwerk in het dorp of in de buurt van familie, vrienden en kennissen. De meesten voelen zich redelijk tot sterk bij hun dorp betrokken. De verschillen naar herkomst worden niet ervaren, men is een *gewone* inwoner van Westerbroek (en omgeving). Ook met de Groningse taal kan vrijwel iedereen uit de voeten door actief gebruik en begrip. Dit alles leidt er niet toe, dat men zich unaniem tot een *echte Westerbroeker* verklaart.

3.4 Typering van Westerbroek

Aan de respondenten is gevraagd om de volgende zin met drie steekwoorden aan te vullen: “*Als ik aan Westerbroek denk, dan denk ik aan...*”. 89% van alle respondenten heeft steekwoorden gegeven op deze aanvulzin. De woorden zijn geordend in 6 categorieën:

1. een persoonlijke associatie (*huis, thuis*);
2. een associatie met mededorpsbewoners (*buren, mensen*);
3. een associatie met wonen (*bijvoeglijk naamwoord + ‘wonen’*);
4. een associatie met waarden van het samen leven (*saamhorigheid, betrokkenheid*);
5. een associatie met voorzieningen (*dorpshuis, kerk, school*);
6. een associatie met de omgeving (*rust, ruimte, natuur, nabij de stad*);
7. een dorpstypering (*bijvoeglijk naamwoord + ‘dorp’*).

In figuur 2 worden de categorieën en de scores gegeven. De meeste associaties hebben betrekking op de omgeving (341 woorden), gevolgd door de persoonlijke associaties (54 woorden) en waarden voor het samen leven (53 woorden). De volgende woorden zijn vaak opgeschreven: *rust* (118 x), *natuur* (85 x) en *ruimte* (69 x). Veruit de meeste steekwoorden dragen een positieve betekenis. Zo zeggen respondenten: *“Hier wil ik nooit meer weg”, “Mijn stekkie”, “Fijn, dat er nog koeien in de wei lopen”, “Alles bij de hand voor kinderen”*. Sommigen respondenten attenderen op negatieve dingen: *“Verloedering van de woonomgeving”, “Vieze fabrieken”, “Verkeersdruppel, een ramp”, “Roddelen”* en *“Saamhorigheid, maar dit verandert wel”*. Een aantal uitspraken kan positief of negatief worden uitgelegd: *“Ieder leeft en doet zoals hij wil”* en *“Stil dorp, ieder leeft op zichzelf”*. In bijlage 6 staan alle gegeven woorden.

Figuur 2. Zes categorieën voor typerende woorden voor Westerbeek, n=283

In de vragenlijst is ook een verzoek opgenomen om een test te doen om te bepalen welk woontype men is. Dit kon via de link www.smartagent.nl/bsr/Westerbeek. De uitkomst moest door de respondenten op de vragenlijst worden overgeschreven. Een aantal respondenten had bezwaren

tegen de test, omdat je persoonlijke gegevens op de website moest achterlaten. Een respondent gaf commentaar dat “..., de uitkomst absoluut niet met mijn eigen beleving klopt”.

Het onderzoeksbureau SmartAgent hanteert acht verschillende woontypen, al deze woontypen kwamen voor onder de 47 respondenten, die meededen aan deze test (tabel 19). Slechts twee huurders hebben de vraag over woontype ingevuld. Het woontype dat het vaakst voorkomt, is *Ruim & Buiten* (60%). Een uitgebreidere omschrijving daarvan is “Landelijk wonen met privacy – ruim, rust, groen en een dorpse sfeer”⁵ Het woontype *Samen in de Stad* is gekozen door 7 vrouwen uit Westerbroek. De vrouwen behoren hiermee tot het woontype dat een stedelijke woonwijk prefereert met een ruim en groen uiterlijk. De 7 vrouwen zijn van alle leeftijden en wonen zowel kort als lang in Westerbroek, vier van hen zijn ondanks hun woontype niet van plan uit het dorp Westerbroek te verhuizen. Het zou interessant geweest zijn om te onderzoeken of de woontypen met ‘stedelijk’ en ‘stad’ erin een hogere verhuiscgenheid hebben dan ‘*Ruim en buiten*’. Maar door de scheve verdeling en kleine aantallen is die vergelijking niet te maken.

Woontype conform indeling Smart Agent	Frequentie
Stedelijk & Authentiek	4 (9%)
Samen in de Stad	7 (15%)
Gezellig in de Buitenwijk	1 (2%)
Comfortabel & Vertrouwd	3 (6%)
Ruim in de Buitenwijk	1 (2%)
Ruim & Buiten	28 (60%)
Stedelijk & Functioneel	1 (2%)
Stads met allure	2 (4%)
Totaal	47 (100%)

Tabel 19. Verdeling naar woontypen, conform de indeling van Smart Agent (n = 47, nr = 236)

3.5 Het wonen

Bij het aspect Wonen gaat het om de waardering voor de woonomgeving en de woning.

⁵ SmartAgent, KAW (2011).

Zoals uit de steekwoorden al bleek, zijn de respondenten positief over hun woonomgeving. Met twee open vragen is geïnventariseerd wat men de mooiste en de lelijkste plek in of bij Westerbroek vindt. Uit de beantwoording blijkt duidelijk dat men Westerbroek mooi vindt vanwege de natuur en het landelijke uitzicht, maar dat het dorpsaanzicht wordt ontsierd door industrie, rommelige straten, tuinen en huizen. In bijlage 6 zijn alle antwoorden terug te lezen (vanwege het openbare karakter van dit onderzoeksrapport zijn privéadressen verwijderd.)

De mooiste plek van Westerbroek is er niet: een inwoner schrijft - *“Alles in Westerbroek is mooi, ik woon er met plezier”*. Alle respondenten lijken wel verliefd op de omgeving van Westerbroek – het natuurgebied, het Hesselingsbos, de petgaten, de weilanden met reeën, de polder, de plek waar de Hunze in het Winschoterdiep komt: alles is even mooi! Ook de wegen en lanen zijn mooi: de Oudeweg vanaf de Woortmansdijk naar het dorp, de Lange Laan, de Pastorielaan en het Vonderpad. De respondenten raken niet uitgekeken op het uitzicht vanuit hun huis en erf. Een paar respondenten roemt met het eigen adres erbij hun huis als de mooiste plek van Westerbroek. Een respondent wil wel een natuurwebsite waarop iedereen zijn mooie natuurervaringen in de omgeving kan delen.

Maar de respondenten hebben ook lelijke plekken aangegeven. De Meesterslaan (83 keer genoemd) en het industriegebied aan het Winschoterdiep (50 keer genoemd) werden het vaakst als lelijke plek genoemd. Men vindt de Meesterslaan verloederd en verpauperd in tegenstelling tot vroeger. De dorpsentree vanaf de Borgweg draagt niet bij aan een fraai dorpsgezicht. De Meesterslaan oogt kaal; het is nog niet zo lang geleden, dat de kastanjabomen aan de Meesterslaan zijn gekapt. Bij het industriegebied wordt met name de fabriek van PPG 22 keer genoemd, het uitzicht op het industriegebied is niet mooi. Een aantal respondenten vindt dat de autosloperijen aan de Oudeweg en Borgweg niet bijdragen aan een fraai dorpsgezicht. De tennisbaan met de uitkijkpost moet het ook ontgelden: het is niet onderhouden en het verdient een opknapbeurt of een herbestemming. Ook de Hoflaan wordt een aantal keer genoemd in verband met de speeltuin en rommelige plekken. Het is duidelijk dat voor sommige respondenten de verwaarloosde panden of leegstaande boerderijen een doorn in het oog zijn.

Op de vraag waarom men in of bij Westebroek woont, geeft de helft (54%) aan, dat het om de kwaliteiten van hun *woning* is (tabel 20). Daarnaast geeft 32% aan dat de *rust en de ruimte* van het gebied hun aanspreekt om hier te (blijven) wonen. Daar past ook het antwoord van nog eens 30% van de respondenten bij, dat het *landelijke karakter* van het gebied en het dorp hen aanspreekt. Als andere redenen worden de aanwezigheid van werk (27%) en de nabijheid van voorzieningen (28%) in de stad Groningen genoemd. Bij *Anders* wordt bijvoorbeeld genoemd: *een rustige omgeving voor de kinderen* of een *bedrijfsvestiging*. Twee respondenten kwamen door *woningruil* in de omgeving wonen. De redenen van huurders om in Westebroek e.o. te wonen zijn vooral de ‘partner, familie en vrienden’ (45%) en om de ‘rust en de ruimte’ (33%). Jonge mensen geven privéredenen als woonmotief aan: ze zijn in Westebroek e.o. geboren (50%) en hebben er familie wonen (44%). De woonmotieven van mensen die nog maar kort in Westebroek e.o. wonen, verschillen op het oog niet met die van de totale respondentengroep. Alleen ‘rust en ruimte’ worden vaker aangegeven.

Woonmotieven	Respondenten	Woonduur 1 – 10 jr
Ik ben er geboren	42 (15%)	1 (1%)
Vanwege partner, familie, en / of vrienden	71 (25%)	19 (28%)
Door werk in omgeving of in de stad Groningen	77 (27%)	16 (23%)
Omdat de stad Groningen zo dichtbij ligt	64 (28%)	20 (29%)
Om de woning (sfeer, ligging, grootte)	151 (54%)	41 (59%)
Omdat ik in een dorp of landelijk gebied wilde wonen	85 (30%)	18 (26%)
Om de rust en ruimte	90 (32%)	34 (49%)
Om de sfeer van het gebied en het dorp	32 (11%)	5 (7%)
Om het natuurgebied	23 (8%)	7 (10%)
Anders	22 (8%)	6 (9%)

Tabel 20. Woonmotieven in / bij Westebroek en omgeving (n ligt tussen 280 en 282, nr ligt tussen 11 en 13)

Bijna alle respondenten (91%) wonen in een eigen woning. 9% huurt een woning. 44% woont in een vrijstaande woning en 33% in een twee-onder-een-kapwoning. De rest woont in een (woon)boerderij (13%) of een rijtjeshuis (10%).

De woning wordt gemiddeld met een 7.8 gewaardeerd (met een spreiding tussen 5 en 10).

Woningbezitters geven hun woning een hoger rapportcijfer dan huurders (tabel 21). Dat scheelt een volle punt. Het rapportcijfer dat het vaakst gegeven werd door de huurders was een 5.

Waardering van de woning	Gemiddelde (s.d.)	Modus en Mediaan	Spreiding
Alle respondenten	7.8 (s.d. .97)	8 8	5 – 10
Woningbezitters	7.9 (s.d. .85)	8 8	6 – 10
Huurders	6.9 (s.d. 1.56)	5 7	5 – 10

Tabel 21. Waardering (gemiddelde rapportcijfers) van de woning door alle respondenten (n =274, nr = 9), woningbezitters (n = 248, nr = 8) en huurders (n= 23, nr = 1). s.d. = standaarddeviatie, modus = cijfer dat het vaakst voorkomt, mediaan = cijfer van de middelste waarneming.

Van alle respondenten is 64% tevreden over de eigen woning. Een aantal respondenten (12%) wil een grotere woonruimte, bijvoorbeeld door een uitbouw. 26 respondenten (10%) willen graag een slaapkamer en badkamer op de begane grond. Eenzelfde aantal zou ook de toegankelijkheid van stoep, oprit of terras willen verbeteren. Van de woningbezitters is 64% tevreden over de woning. Ongeveer 10 – 12% van hen heeft wensen voor de woning.

Plannen voor isolatie en duurzame energie?	Ja + Misschien	Nee	Al gedaan
Energiescan laten uitvoeren	49 (21%)	169 (72%)	18 (8%)
Dakisolatie aanbrengen	51 (22%)	99 (41%)	87 (36%)
Spouwmuurisolatie aanbrengen	41 (12%)	140 (60%)	54 (23%)
Vloerisolatie aanbrengen	55 (23%)	109 (46%)	72 (31%)
Dubbele beglazing aanbrengen	22 (9%)	75 (31%)	145 (60%)
Energiezuinige C.V.-ketel aanschaffen	42 (17%)	74 (31%)	127 (52%)
Kozijnen vervangen	28 (12%)	123 (53%)	80 (35%)
Andere warmtebronnen (bijv. houtstook) gebruiken	46 (20%)	138 (60%)	47 (20%)
Zonnepanelen of zonneboiler plaatsen	90 (38%)	144 (61%)	3 (1%)
Aardwarmte gebruiken	41 (19%)	176 (81%)	0 (0%)

Tabel 22. Plannen voor isolatie en duurzame energie? (n varieert tussen 217 en 243, nr varieert tussen 40 en 66)

Van de huurders is 59% tevreden over de woning. De wensen van de huurders voor verbetering van de woning betreffen dezelfde wensen als die de totale respondentengroep heeft. Dat betreft per wens 2 à 3 personen.

Aan de respondenten is gevraagd of zij plannen hebben om de woning te isoleren en / of duurzame energiebronnen willen toepassen. In tabel 22 staan de antwoorden van alle respondenten. Een vijfde deel van de respondenten geeft aan dat de vloeren, het dak en de spouwmuur van de woning nog (beter) geïsoleerd kan worden. 38% van de respondenten heeft plannen of belangstelling om zonnepanelen of een zonneboiler te plaatsen. 20% van de respondenten geeft aan andere warmtebronnen te willen gaan gebruiken. Slechts vier respondenten willen zowel zonnepanelen en zonneboiler als andere warmtebronnen gebruiken. In totaal zijn er 86 (30%) respondenten die met verduurzaming van de woning aan de slag willen.

Aan de respondenten is gevraagd hoe lang zij nog in Westerbroek en omgeving willen blijven wonen. 47% van de respondenten geeft aan dat ze voor de rest van hun leven in Westerbroek wil blijven wonen (tabel 23). Daarbij geven 7 respondenten aan, dat ze wel in Westerbroek willen blijven wonen, maar dan in een andere woning. Twaalf respondenten willen op korte termijn verhuizen, 32% van de respondenten geeft aan *ooit* te willen verhuizen. De antwoorden bij *Anders* zijn een toelichting op redenen om te blijven of op termijn te willen verhuizen, zoals "*minder tuin*", "*zolang de gezondheid het toelaat*", "*na mijn studie wil ik verhuizen*". De huurders zijn in hun voornemen honkvaster: 15 van de 24 huurders (65%) geven aan de rest van hun leven in Westerbroek te willen blijven wonen, daarvan willen twee huurders naar een andere huurwoning verhuizen.

Hoe lang blijft u hier (nog) in Westerbroek of omgeving wonen?	Totaal	
Voor de rest van mijn leven	120 (44%)) 127 (47%)
Wil verhuizen naar een andere woning in Westerbroek	7 (3 %)	
Wil binnenkort (binnen 2 jaar) verhuizen	12 (4%)) 36 (13%)
Wil op termijn (binnen 5 tot 10 jaar) verhuizen	24 (9%)	
Wil ooit verhuizen	87 (32%)	
Anders	23 (8%)	
Totaal	273 (100%	

Tabel 23. Verhuisintenties van respondenten totaal (n = 273, nr = 10)

Meer dan de helft van de inwoners ouder dan 60 jaar wil in of bij Westerbroek blijven wonen (tabel 24). In de leeftijdsgroep van 31 – 60 jaar is dat iets minder dan de helft. Opvallend is dat 37% uit die leeftijdscategorie aangeeft *ooit* te willen verhuizen tegen 20% uit de oudste leeftijdsgroep. In de leeftijdscategorie 12 – 30 jaar is de verhuigeneidheid het grootst. 56% van de jonge respondenten geeft aan op korte of (iets) langere termijn te willen verhuizen naar de Stad of omdat men dichterbij winkels wil wonen. 3 jonge mensen zijn uitgekeken op het dorp.

	Leeftijdscategorieën			
Verhuizen?	12 – 30 jaar	31 – 60 jaar	Ouder dan 60 jaar	Totaal
De rest van het leven blijven	3 (17%)	81 (44%)	35 (54%)	119
Andere woning in Westerbroek	2 (11%)	5 (3%)	0 (0%)	7
Binnen 2 jaar	6 (33%)	4 (2%)	2 (3%)	12
Binnen 5 – 10 jaar	1 (6%)	16 (9%)	6 (9%)	23
Ooit	3 (17%)	69 (37%)	13 (20%)	87
Anders	3 (17%)	11 (6%)	9 (14%)	23
	18 (100%)	186 (100%)	65 (100%)	269

Tabel 24. Verhuisintenties van respondenten verdeeld naar drie leeftijdscategorieën (n = 269, nr. = 14)

Als de leeftijden van de respondenten in 10-jaarsperioden worden uitgesplitst valt op dat naar mate men ouder wordt, men vaker aangeeft in Westerbroek e.o. te willen blijven wonen (tabel 25). Verder valt ook op, dat in de leeftijdsgroep van 51 – 60 jaar bijna de helft (46%) aangeeft *ooit* te willen verhuizen. Maar het blijft de vraag of ze dat in de toekomst ook werkelijk zullen doen.

				Leeftijdscategorieën				
Verhuizen?	12-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81 e.o.
Blijven	-	3=25%	19=41%	29=46%	33=43%	23=54%	11=52%	1=100%
In Westerbroek	1=17%	1 =8%	1 =2%	3 =5%	1 =1%	-	-	-
Binnen 2 jaar	2=33%	4=33%	1 =2%	3 =5%	-	-	2 =10%	-
Binnen 5–10 jr	1=17%	-	4 =9%	6 =10%	6 =8%	3 = 7%	3 =14%	-
Ooit	1=17%	2=17%	15=33%	19=30%	35=46%	11=26%	2 =10%	-
Anders	1=17%	2=17%	6 =10%	3 =5%	2 =3%	6 =14%	3 =14%	-
	6	12	46	63	77	43	21	1

Tabel 25. Verhuisintenties van respondenten verdeeld naar leeftijden in 10-jaarsperioden (n = 269, nr. = 14)

Voor de respondenten die aangeven *niet* de rest van hun leven in of bij Westerbroek te willen blijven wonen, zijn de verhuismotieven geïnventariseerd (tabel 26). De behoefte om in de nabijheid van winkels en voorzieningen te wonen wordt het vaakst aangegeven als verhuisreden, gevolgd door de behoefte aan nabijheid van specifiek een zorgvoorziening. Dat wordt door de helft van de respondenten boven de 60 jaar aangegeven, maar ook door een kwart van de respondenten uit de leeftijdscategorie 30 – 60 jaar. Andere vaakgenoemde verhuisredenen worden met name door de leeftijdscategorie 30 – 60 jaar naar voren gebracht: de wens *om kleiner te wonen* (28%) en de beoordeling dat *de huidige woning niet geschikt is om oud in te worden* (27%). In de oudste leeftijdscategorie boven 60 jaar worden deze verhuismotieven nauwelijks genoemd.

Bij *Anders* worden verhuisredenen gegeven, als *“ga samenwonen”*, *“ga op mezelf wonen”*, *“als ik niet meer kan autorijden”*, *“weg van de Rijksweg, wordt te hard gereden”*.

Verhuisredenen	Totaal
Ik woon liever dicht bij winkels en voorzieningen	62 (45%)
Ik word ouder en woon graag dicht bij een zorgvoorziening	41 (30%)
Mijn woning is niet geschikt om oud in te worden	31 (23%)
Ik wil graag kleiner wonen	30 (22%)
Ik wil graag gelijkvloers gaan wonen	29 (21%)
Ik wil graag in een ander type woning gaan wonen	26 (19%)
Vanwege werk	17 (12%)
Ik wil liever weer in de stad gaan wonen	16 (12%)
Ik wil graag groter wonen	17 (12%)
Ik heb een tuin, maar ik wil een woning zonder tuin	13 (10%)
Ik wil graag in een rustigere omgeving wonen	11 (8%)
De kosten van onderhoud van het huis worden te hoog	9 (7%)
Ik wil verhuizen door een verandering in gezinssamenstelling	9 (7%)
Ik wil graag in een nieuwbouwwoning gaan wonen	9 (7%)
Ik wil liever gaan huren	8 (6%)
Ik wil graag in een veiligere omgeving wonen	6 (4%)
Ik wil graag een eigen parkeerplaats of garage	5 (4%)
Ik wil graag een tuin	5 (2%)
Ik wil liever een huis kopen (in plaats van huren)	4 (3%)
Ik ben uitgekeken op het dorp	3 (7%)
Vanwege de opleiding die ik ga volgen	2 (2%)
Anders	28 (20%)

Tabel 26. Redenen om te willen verhuizen (n = 137, = 100%)

Als de respondenten willen verhuizen, dan wil 19% graag naar een ander type woning. De respondenten die willen verhuizen hebben aangegeven naar welke type huis hun voorkeur uitgaat (tabel 27). Ook respondenten die niet willen verhuizen hebben antwoord gegeven op deze vraag. De voorkeur gaat uit naar een *(senioren-)appartement* (41%) of een *vrijstaande woning* (28%). De wens naar een (senioren-)appartement komt vooral van de ouderen boven de 60 jaar (79%), voor de leeftijdsgroep van 30 – 60 jaar is dat slechts 34%.

Naar welk type woning verhuizen?	Frequentie	Wat mag het zijn?	Frequentie
Vrijstaand huis	56 (28%)	Huren?	Ja: 32 (21%) n = 150
(Woon)boerderij	20 (10%)	Nieuwbouw?	Ja : 26 (21%) n= 137
Twee-onder-een-kap	14 (7%)	Met een tuin	Ja: 85 (62%) n = 138
Rijthuis	6 (3%)	Met een balkon	Ja: 37 (26%) n = 139
Appartement	42 (21%)		
Seniorenappartement	40 (20%)		
Een woning met een tuin	18 (9%)		
Patiowoning	2 (1%)		
Starterswoning	2 (1%)		

Tabel 27. Verhuizen naar welk type woning? (het aantal antwoorden = 199 (= 100%))

Onder de 32 inwoners die voor hun nieuwe woning willen huren, zijn 25 woningbezitters. Opvallend is dat 62% van de respondenten voor hun nieuwe woning een tuin wenst, dat zijn niet de respondenten die hun toekomst in een (senioren)appartement zien.

Het merendeel (61%) van de verhuisgeneigde respondenten weet nog niet naar welke plaats of gemeente ze willen vertrekken. 18 mensen (12%) geven aan dat de nieuwe woning (toch) in Westerbeek moet staan. 17 respondenten (11%) willen blijven wonen in de gemeente Hogeveen – Sappemeer, 14 respondenten (9%) willen naar de stad Groningen en 9 respondenten (6%) willen naar de gemeente Haren.

De respondenten geven geen eenduidige mening of er voldoende woningen voor starters, gezinnen, alleenstaande en ouderen in en bij Westerbeek zijn. Meer dan een derde deel van de respondenten gaf aan *geen mening* te hebben over het huizenaanbod in en bij Westerbeek. Iets minder dan helft van de verhuisgeneigden richting een seniorenappartement, vindt dat er in Westerbeek e.o. te weinig huisvesting is voor ouderen. 44% van de respondenten vindt in ieder geval, dat er te weinig woningen voor starters zijn (tabel 28), het zijn met name respondenten tussen 30 en 60 jaar (78%). Een respondent slaakt een hartenkreet: *“Er moeten andere woningen komen, waardoor er meer*

jeugd in Westerbroek komt en waardoor de verenigingen levendiger worden. Anders gaat het hier mis!!”

Er zijn <u>niet</u> genoeg woningen voor	Vindt	Heeft geen mening hierover
Starters	113 (44%)	91 (35%)
Gezinnen	61 (24%)	81 (32%)
Alleenstaanden	79 (31%)	113 (44%)
Ouderen	79 (30%)	96 (37%)

Tabel 28. Mening over aanbod woningen voor specifieke doelgroepen (n varieert tussen 252 en 260)

Wie onder de inkomensgrens van €34.085,- (huurtoeslaggrens, 2012) per huishouden per jaar valt, komt in aanmerking voor een sociale huurwoning. Op verzoek van wooncorporatie Lefier is geïnventariseerd in hoeveel huishoudens het bruto jaarinkomen minder dan €33.000 is: 35 respondenten geven dit antwoord (13%) en 120 respondenten (45%) geven aan een hoger inkomen te hebben. Bij deze vraag waren er 114 respondenten (42%) die het antwoord “*Hier geef ik geen antwoord op*” aankruisten of de vraag simpelweg oversloegen (14 respondenten). Onder de 35 respondenten met minder dan €33.000 zijn 30 woningbezitters en 5 huurders; 23 van hen zijn in de leeftijd tussen 30 en 60 jaar en 11 zijn ouder dan 60 jaar. 21 van deze respondenten wonen al langer dan 25 jaar in Westerbroek e.o.

Het kan zijn dat de groep van *minder dan €33.000* net zo groot is als gerapporteerd, maar het kan ook een onderrapportage zijn. De gemeente Hoogezand – Sappemeer telt relatief veel mensen met een laag inkomen. Uit het Regionaal Inkomensonderzoek (CBS, 2007) heeft de gemeente 14.2% inwoners met een hoog inkomen. Hiermee is Hoogezand – Sappemeer samen met de gemeenten Groningen, Oldambt, Stadskanaal en Pekela een van de armste gemeenten van Nederland. Maar dat hoeft zich niet lokaal in Westerbroek en Waterhuizen te weerspiegelen.

De indicatie voor het inkomenspeil kan ook de *aanvaardbare woonlast per maand* zijn (tabel 29). Woonlasten zijn huur- en hypotheekkosten, servicekosten, lokale belastingen, energie- en waterkosten. In Nederland gaat 30 – 40% van het besteedbaar inkomen naar de woonlasten.

Aanvaardbare woonlasten per maand zijn	Totaal
Minder dan €300	18 (7%)
€300 - €400	40 (16%)
€400 - €500	28 (11%)
€500 - €600	41 (16%)
€600 - €800	37 (14%)
Meer dan €800	36 (14%)
Ik heb geen idee	58 (23%)

Tabel 29. Aanvaardbare woonlasten per maand (n = 258, nr = 25)

Voor een huishouden met jaarlijks bruto €33.000,- (modaal inkomen met maandelijks netto €1730,-) zouden de woonlasten niet hoger dan €519,- - €692,- per maand moeten bedragen. Door 34% van de respondenten wordt een lager bedrag dan €500 per maand genoemd als aanvaardbare woonlasten, maar van de huurders zegt 84% dit. Dit kan een indicatie voor een laag inkomen van de huurders zijn. Een andere verklaring voor deze 34% kan zijn dat er in de respondentengroep sprake is van lage of geen hypotheekkosten (bij eigen woningbezit), waardoor de woonlasten met name gevormd worden door de lokale belastingen, energie- en waterkosten. De 23% die *geen idee heeft van aanvaardbare woonlasten* zijn met name de oudere respondenten boven de 60 jaar (43%). 60% van de 32 respondenten die in de toekomst wil huren wil maximaal tot €500 woonlasten gaan.

3.6 Veiligheid en mobiliteit

De veiligheid in en bij Westerbroek krijgt het gemiddelde rapportcijfer van 6.7 (met een spreiding van 1 tot 9). In tabel 30 staan de stellingen die aan de respondenten zijn voorgelegd, men kon kiezen uit 'mee eens', 'mee oneens' of 'geen mening'. Bijna alle respondenten geven aan dat ze zich thuis, 's avonds en 's nachts veilig voelen. 's Avonds en 's nachts buiten zijn levert niet voor iedereen een veilig gevoel op. De meesten (74%) vinden, dat er voldoende straatverlichting is. Meer dan een kwart van de respondenten vindt dat er 'enge' plekken in en bij Westerbroek zijn. Kinderen kunnen veilig in

en bij Westerbroek opgroeien, maar de speelplekken van de kinderen worden door 35 respondenten (13%) als onveilig ervaren.

Veiligheid	Eens	Oneens
Kinderen kunnen hier veilig opgroeien	230 (85%)	18 (7%)
De speelplekken van kinderen zijn veilig	146 (55%)	35 (13%)
Kinderen kunnen overdag zonder toezicht buiten spelen	185 (69%)	43 (16%)
Ik voel me overdag thuis veilig	269 (99%)	-
Ik voel me 's nachts thuis veilig	261 (95%)	5 (2%)
Overdag voel ik me buiten veilig	268 (98%)	2 (1%)
's Avonds en 's nachts voel ik me buiten veilig	230 (85%)	22 (8%)
Er zijn in en bij Westerbroek "enge" plekken	76 (28%)	108 (40%)
Er is voldoende straatverlichting in het dorp en het gebied	198 (74%)	48 (18%)
De route naar de basisschool is voor kinderen veilig	123 (46%)	90 (34%)
De verkeerssituatie voor de school is veilig	76 (29%)	132 (49%)
Er zijn genoeg veilige oversteekplekken in het gebied	82 (31%)	127 (47%)
Iedereen houdt zich aan de snelheidslimiet in het dorp	8 (3%)	237 (87%)
Iedereen houdt zich aan de snelheidslimiet buiten het dorp	14 (5%)	238 (88%)
De verkeersdrempel ('druppel') draagt bij aan de verkeersveiligheid	118 (44%)	109 (40%)

Tabel 30. Waardering van aspecten van veiligheid (n varieert tussen 264 en 273)

Aan de verkeersveiligheid in en bij Westerbroek kan het een en ander worden verbeterd. Allereerst vinden bijna alle respondenten dat er in en buiten het dorp te hard wordt gereden. Iemand schrijft op, dat *"in de tijd dat er loonwerkerbedrijven af en aan rijden, de verkeersveiligheid te wensen overlaat*. Dat heeft waarschijnlijk tot gevolg, dat de route naar de basisschool door een derde deel van de respondenten als onveilig wordt ervaren. De helft van de respondenten vindt de verkeerssituatie vóór de school onveilig en dat er onvoldoende veilige oversteekplekken zijn. Een respondent suggereert dat klaar-overs ingezet kunnen worden. Over de positieve bijdrage van de verkeersdrempel ('druppel') aan de verkeersveiligheid zijn de respondenten verdeeld. Een respondent schrijft: *"De druppel werkt niet goed, beter om een zigzag barrage neer te leggen waar te hard wordt gereden, bijv. in de Meesterslaan"*. Over veiligheid in relatie tot het openbaar vervoer

wordt opgemerkt, dat *“lopen langs de Nevelslaan naar de bushalte ONVEILIG is, het uitstappen uit de bus richting Groningen is onveilig door een te smalle berm”*. Een respondent adviseert om verkeersdrempels in de bochten van de Borgweg aan te brengen.

De wegen en paden in en rond het gebied Westerbroek krijgen het gemiddelde rapportcijfer van 6.4 (met een spreiding van 2 tot 9). Iets meer dan de helft van de respondenten vindt dat de wegen, fietspaden en wandelpaden goed worden onderhouden (tabel 31). Er hoeven voor hen ook niet meer parkeerplaatsen te komen. Over het bermonderhoud zijn minder respondenten tevreden. Een respondent schrijft het volgende op: *“De bermen worden slecht gemaaid, met name rondom de betonblokken, deze betonblokken worden ook zelden wit geverfd, dus ook slecht te zien!!”*. Voor iets minder dan de helft van de respondenten mogen meer wandelpaden en fietspaden worden aangelegd.

Wegen en paden	Eens	Oneens
De wegen in het gebied zijn goed onderhouden	142 (52%)	110 (40%)
Er moeten meer parkeerplaatsen komen	56 (21%)	136 (51%)
De wandelpaden zijn goed onderhouden	159 (59%)	80 (30%)
Er moeten meer wandelpaden komen	134 (49%)	76 (28%)
De fietspaden worden goed onderhouden	162 (59%)	71 (26%)
Er moeten meer fietspaden komen	121 (44%)	87 (32%)
De bermen worden goed onderhouden	110 (40%)	137 (49%)
Westerbroek heeft leuke dorpsommetjes	232 (84%)	21 (8%)

Tabel 31. Waardering van wegen en paden (n varieert tussen 269 en 280)

Bijna iedereen vindt dat Westerbroek leuke ‘dorpsommetjes’ heeft voor een korte wandeling (met de hond). Over de overlast van hondenpoep wordt slechts één keer een opmerking gemaakt.

De respondenten uit Westerbroek, Waterhuizen en het buitengebied hebben een auto (41%) of twee of meer auto's (57%) in bezit. Er zijn maar zeven respondenten (3%) zonder een auto in het huishouden. Voor de korte afstanden naar Hoogezand, Groningen of Haren gebruiken de

respondenten bijna allemaal de auto (83%), daarna komt de fiets (14%). Het zijn met name de jongere respondenten die de korte afstanden fietsen.

3.7 Voorzieningen

In en bij Westerbroek zijn nauwelijks voorzieningen voor de dagelijkse levensbehoeften. Daarom is een vraag gesteld hoe zelfredzaam de respondenten zichzelf vinden. 90% van de respondenten geeft aan alles nog zelf te kunnen doen. 24 respondenten (9%) wordt ondersteund door een partner of door familieleden. Buren en thuiszorg spelen een geringe rol bij de ondersteuning van de zelfzorgactiviteiten (namelijk bij slechts 2 à 3 respondenten). Zestien respondenten hebben een huishoudelijke hulp (nodig), zes à zeven respondenten hebben geregeld dat er boodschappen en klusjes voor hen worden gedaan. Uit de stellingen over voorzieningen (tabel 33) blijkt dat 54% van de respondenten verwacht dat familieleden en buren zullen helpen als ze zorg nodig hebben.

Aan de respondenten is gevraagd welke voorziening (die er nu niet is) men graag in Westerbroek zou willen zien. Dat heeft geleid tot veel antwoorden. Bijna alle gewenste voorzieningen zijn fysiek van aard: een winkel, een eethuisje, een MFC, een bushalte of een bankje. In tabel 32 zijn de gegeven antwoorden in acht categorieën ondergebracht. Alleen de antwoorden die vaak genoemd zijn, zijn geteld. In bijlage 6 kan men alle antwoorden nalezen.

De gegeven antwoorden zijn niet verrassend: alles wat er niet is in Westerbroek, kun je jezelf toewensen. Maar een aantal voorzieningen wordt vaker dan een of twee keer aangegeven, bijvoorbeeld de wens voor een winkel (met verswaren, streekproducten of houdbare producten). Ook missen velen een pinautomaat en een bank voor geldzaken, die er eerder wel was. Ook werd vaker aangegeven dat kinderen en jeugd een betere speel- en ontmoetingsvoorziening in Westerbroek verdienen: *“Een fijne speelplaats voor ALLE kinderen in de kern van het dorp, zoals bij de camping Meerwijck. Heel simpel: een basketbalveld (klein), voetbalkooi, speelveld, prullenbakken, veel bankjes, zitjes met tafel, bijv. picknicktafels met overkapping, zodat de wat oudere jeugd een plek heeft later op de avond.”* Een respondent heeft een suggestie voor vuilniszakken: *“Dat er plastic*

zakken voor het plastic afval afgehaald kunnen worden bij het dorpshuis i.p.v. naar Hoogezand te rijden”.

Gewenste voorziening	Specifiek
1. Winkel	Winkel of supermarkt (39x), boerenmarkt, bouwmarkt
2. Serviceverlening	Pinautomaat (24 x), een geldbank, postkantoor, postagentschap, boodschappenbus, onderlinge boodschappendienst en klussendienst, boodschappenbus, uitgifte gemeentelijke vuilniszakken, dorpskrantje voor iedereen, gebruik gemeentelijk personenvervoer naar evenementen van H-S, buslijn naar Groningen en Hoogezand, bushalte, dorpsagent, kapper, oppasdienst na schooltijd, politiecontrole, spreekuur dorpsagent
3. Sport	Tennisbaan, driving range golfbaan, zwembad, jeu de boulesbaan, schone gymzaal, voetbal – annex speelveld 6x), basketbal, judo, karate, (fiets)crossbaan, streetdance, pannaveld, tennisles, meisjessport, IJvereniging, levendige tennisvereniging
4. Zorg	Huisarts (4x), spreekuur huisarts, buurtzorgloket, AED
5. Horeca / dorpsaccommodatie	MFC (7x), café (5x), eethuisje, cafetaria, dorpshuis open op zaterdag, bruin café voor de gewone man, draadloos internet in dorpshuis
6. Ouderen	Ouderensoos, breiclub, ouderenreisje, seniorenappartementen, seniorenflat
7. Kinderen en jeugd	Speeltuintje voor de kleintjes, clubhuis, speeltuin voor alle leeftijden – ook als overdekte plek voor oudere jeugd, buitenschoolse opvang, voetbalveldje, voetbalkooi, jeugdhonk, speelveld, jeugdsoos, hangplek
8. Anders	Zitbankjes (5x), brandstofstation, natuurvereniging, fietsverbinding via PPG naar Westerbroekstermadepolder, thema-avonden, een kapel op een stille plek in het bos, geluidswal tegen A7, goede fietspaden, prullenbak bij school, brievenbus

Tabel 32. Gewenste voorzieningen in Westerbroek (= 151)

Voor sommige respondenten heeft de vragenlijst nieuwe kennis opgeleverd wat er in Westerbroek te doen valt. Daarom deze suggestie: *“Ik weet niet precies wat er in het Aalmanshuus gebeurt. Ik ga er alleen heen om te stemmen. Misschien 1x per jaar een leuke dorpskrant met een overzicht van alle*

activiteiten in het dorp en wat er in het Aalmanshuus te doen is. (Zo wist ik niet dat er maaltijden te halen zijn”.

Voor de waardering voor de voorzieningen die er wèl zijn, werd gevraagd vooral te denken aan ‘*de verenigingen, dorpshuis en de activiteiten*’ in het dorp. De respondenten geven de voorzieningen een 7.0 (met een spreiding van 2 tot 10).

Stellingen over voorzieningen	Eens	Oneens
Westerbroek kan niet zonder het dorpshuis <i>Aalmanshuus</i>	249 (89%)	11 (4%)
Er zijn voldoende dorpsactiviteiten voor jongeren	74 (27%)	86 (31%)
Er zijn voldoende dorpsactiviteiten voor ouderen	155 (56%)	27 (10%)
Het is niet erg om de dagelijkse boodschappen buiten het dorp te doen	218 (78%)	52 (19%)
Westerbroek heeft leuke dorpsommetjes (korte wandelingen in/rond het dorp)	232 (84%)	21 (8%)
Zonder school heeft het dorp geen toekomst	241 (86%)	14 (5%)
Jonge mensen dragen bij aan de activiteiten in het dorp	185 (68%)	30 (11%)
Ik doe mee aan de activiteiten van mijn straatvereniging	145 (55%)	24 (9%)
Door alle dorpsactiviteiten is het hier leuk wonen	158 (58%)	35 (13%)
Online shoppen (boodschappen doen via Internet) maakt het leven gemakkelijk	110 (41%)	71 (26%)
Er is voldoende cultureel aanbod (toneel, muziek en lezen)	150 (55%)	62 (23%)
Ik verwacht dat familie en burens me helpen als ik zorg nodig heb	148 (54%)	67 (24%)
De kerk zou meer bij de dorpsactiviteiten betrokken kunnen worden	64 (23%)	92 (34%)
De begraafplaats bij de kerk wordt goed onderhouden	108 (39%)	14 (5%)
Dat je in het <i>Aalmanshuus</i> kunt eten, is een aanwinst voor het dorp	211 (77%)	14 (5%)
Westerbroek hoort een dorpswebsite te hebben	164 (61%)	21 (8%)
Er is voldoende sportaanbod (voetballen, zwemmen, vissen)	187 (69%)	39 (14%)

Tabel 33. Mening over voorzieningen in en bij Westerbroek (n varieert tussen 266 en 281)

Aan de respondenten zijn stellingen voorgelegd over de voorzieningen die in het dorp en in de omgeving aanwezig zijn. Het gaat hierbij over voorzieningen voor o.a. het dorps huis, de school, wandelpaden, dorpsactiviteiten, sport (tabel 33). Men kon het antwoord *Eens, Oneens, Geen mening* geven. Een aantal stellingen is vaak beantwoord met *Geen mening*: die naar voldoende

dorpsactiviteiten voor jongeren (42%), de betrokkenheid van de kerk bij de dorpsactiviteiten (43%) en het onderhoud van de begraafplaats bij de kerk (56%).

89% van de respondenten vindt dat Westerbroek niet zonder het dorpshuis *Aalmanshuus* kan en dat je er kunt eten, is een aanwinst (77%). Veel respondenten (86%) vinden dat het dorp zonder school geen toekomst heeft. De dorpsommetjes in Westerbroek worden hoog gewaardeerd door 84%. Ook is er voor 70% voldoende sportaanbod. De begraafplaats bij de kerk wordt goed onderhouden, volgens de respondenten.

Driekwart van de respondenten (78%) vindt het niet erg om de dagelijkse boodschappen buiten het dorp te doen, daar staat wel de wens voor een winkel op het dorp tegenover (tabel 32, 39 keer genoemd). Een kwart van de ouderen vindt het wel erg dat ze geen dagelijkse boodschappen op het dorp kunnen doen (tabel 34).

Het is niet erg om de dagelijkse boodschappen buiten het dorp te doen	12 – 30 jaar	31 – 60 jaar	61 jaar en ouder
Eens	16 (89%)	149 (79%)	50 (73%)
Oneens	1 (6%)	32 (17%)	18 (26%)
Geen mening	1 (6%)	7 (4%)	1 (1%)

Tabel 34. Mening over boodschappen doen buiten het dorp verdeeld over de leeftijdsgroepen (n = 279, nr = 4)

De dagelijkse boodschappen doet men in Hoogezand (81%), Groningen (8%), Haren (5%) of elders (5%) in Harkstede, Assen of Eelde. 41% van de respondenten geeft aan dat online shoppen het leven vergemakkelijkt. Uit een eerdere vraag bleek al, dat 72% van alle respondenten een actieve internetgebruiker is. Toch hebben nog 19 respondenten (7%) geen computer, waarvan 17 respondenten van boven de 60 jaar. 60 respondenten (21%) hebben wel een computer met internetaansluiting, maar gebruiken hem weinig; van deze respondenten is bijna de helft 60 jaar of ouder.

58% van de respondenten geeft aan dat het leuk wonen is in Westerbroek door alle dorpsactiviteiten. 55% van de respondenten doet mee aan de activiteiten van de straatvereniging.

Voor de helft van de respondenten is er ook voldoende cultureel aanbod in de vorm van toneel, muziek en leesactiviteiten. Er zouden wel meer specifieke dorpsactiviteiten voor jongeren georganiseerd mogen worden, vindt meer dan de helft van de jonge respondenten (tot 30 jaar). Jongeren doen wel mee aan de dorpsactiviteiten (68%). Een dorpswebsite kan helpen voor de bekendmaking van de dorpsactiviteiten, 61% vindt dan ook dat Westerbroek er een dorpswebsite behoort te hebben.

Van welke vereniging lid en ook actief?	Lid	Actief (% op aantal leden)
Dorpsvereniging Westerbroek	217 (82%)	14 (6%)
Stichting Dorpshuis Westerbroek	40 (15%)	15 (37%)
Voetbalvereniging Westerbroek	45 (17%)	21 (47%)
Hengelsportvereniging	18 (7%)	4 (22%)
Rederijkerskamer V.I.O.L.E.R.A.	19 (7%)	15 (79%)
Shanty- en Folksongs <i>Westerstörn</i>	7 (3%)	3 (43%)
Brokekoor	12 (5%)	4 (33%)
Gymnastiekvereniging W.E.O.	6 (2%)	3 (50%)
V.v.V. Vereniging van Volksvermaken	111 (42%)	7 (6%)
Landbouwvereniging	8 (3%)	1 (12%)
Plattelandsvrouwen / Vrouwenennetwerk Westerbroek	14 (5%)	3 (21%)
Vrouwenvereniging O.N.A.	4 (2%)	2 (50%)
Tafeltennisvereniging	7 (3%)	3 (43%)
Dartclub	2 (1%)	3 (150%)
Biljartvereniging	17 (6%)	9 (53%)
Manege <i>De Berkenhoeve</i>	17 (6%)	13 (76%)
Leeskring	13 (5%)	6 (46%)
Andere vereniging	40 (15%)	-

Tabel 35. Lid van en actief bij verenigingen in Westerbroek

Onder de respondenten is geïnventariseerd van welke verenigingen men lid is en of men ook actief is voor deze verenigingen (tabel 35). Van de 283 respondenten geven 242 (86%) aan dat ze lid zijn van een vereniging. Van de Dorpsvereniging Westerbroek en Vereniging van Volksvermaken zijn de

meeste respondenten lid, respectievelijk 82% en 42%. Verder is er voor elk wat wils in Westerbroek: men is lid van de voetbalvereniging, de rederijderskamer, een koor, de plattelandsvrouwen. Bij *Anders* worden nog meer verenigingen aangegeven: de kaartclub (*“Foei dat die niet genoemd is”*), de zwemclub, de tennisvereniging, jaarlijkse golfwedstrijd *Westerbroek open*, Vriendinnengroep Westerbroek, de straatverenigingen van Vonderpad en Meesterslaan, fitnessclub, de kerk.

In de kolom *Actief* is een berekening gemaakt van het percentage actieve leden op het opgegeven lidmaatschap. In de verenigingen waar men het vaakst lid van is, is men het minst actief. Voor de Dorpsvereniging Westerbroek en de V.v.V. is dat beide slechts 6%. Naarmate de vereniging kleiner is, is de oproep om actief te zijn natuurlijk sterker. Voor de Rederijderskamer resulteert dat in 79% actieve leden. Bij de Dartclub zijn meer mensen actief dan er leden zijn. Helaas kan het zijn, dat het invullen van deze vraag niet precies genoeg is gebeurd.

In elk bestuur speelt de kwestie om goede opvolgers te vinden. Daarom is een inventarisatie gemaakt wie belangstelling heeft om in een bestuur van een dorpsvereniging plaats te nemen (tabel 36). Een kwart van de respondenten geeft aan dat ze in (of buiten het dorp) al in een bestuur zitten. Gelukkig zijn er 9 belangstellende dorpsgenoten voor bestuursfuncties beschikbaar. 3 respondenten hebben aangegeven belangstelling te hebben voor het bestuur van de Dorpsvereniging Westerbroek en voor de Stichting Dorpshuis. Voor één respondent is dat de Dorpsvereniging en de sportvereniging.

Belangstelling voor een bestuursfunctie	Frequentie
Dorpsvereniging Westerbroek	5 mensen
Stichting Dorpshuis Westerbroek	5 mensen
Een sportvereniging	3 mensen
Anders (geen tijd)	11 mensen
Ik zit al in een bestuur	64 mensen (25%)
Ik heb geen interesse om bestuurslid te worden	186 mensen (73%)

Tabel 36. Belangstelling voor een bestuursfunctie (n = 196, 100%)

In Westerbroek kan men niet zonder het Dorpshuis *Aalmanshuus*. Voor het dorpshuis is een aparte stichting opgericht voor beheer en exploitatie van het dorpshuis. Het dorpshuis is de plek waar dorpsactiviteiten plaatsvinden, toneelvoorstellingen worden gehouden, door schoolkinderen wordt gegymd, door dorpsbewoners wordt gesport en gezongen en geborreld en gegeten. De waardering voor Stichting Dorpshuis leverde een gemiddeld rapportcijfer op van 7.0 (met een spreiding van 1 tot 10). 55% van de respondenten vindt dat de Stichting Dorpshuis de belangen van het dorpshuis goed behartigd (35% heeft hier *geen mening* over). De helft van de respondenten vindt dat de stichting een betrokken bestuur heeft (opnieuw heeft 40% *geen mening*).

Bijna 10 jaar wordt in Westerbroek al nagedacht en gesproken over een nieuw gebouw waarin de activiteiten van het dorpshuis, de schoolgymnastiek en de sportverenigingen kunnen plaatsvinden. Dan gaat het over een MFC – een multifunctioneel centrum. Onder de dorpsbewoners is geïnventariseerd hoe zij denken over een nieuw MFC (tabel 37). De vraag over de exploitatielast van een MFC is door de helft met *geen mening* beantwoord. Ook de vraag of men liever een kleine MFC heeft in plaats van het oude dorpshuis is door 30% met *geen mening* beantwoord.

Stellingen over een MFC	Eens	Oneens
De plannen voor een MFC moeten doorgaan	155 (58%)	67 (25%)
De ideale plek is voor een MFC is bij het voetbalveld	94 (35%)	132 (49%)
In plaats van een MFC kunnen we samen het <i>Aalmanshuus</i> opknappen	123 (46%)	92 (34%)
Westerbroek is toe aan nieuwe huisvesting voor sporters en verenigingen	158 (59%)	44 (16%)
Het is jammer als het dorpshuis uit het centrum van Westerbroek zou weggaan	199 (72%)	50 (18%)
De ideale plek voor een MFC is bij de school	134 (50%)	75 (28%)
Liever een kleinere MFC dan een het oude dorpshuis	68 (26%)	117 (44%)
De exploitatie van een MFC is voor alle dorpsverenigingen een zware last	111 (41%)	30 (11%)
Een MFC gaat een nieuwe impuls aan het dorpsleven geven	126 (47%)	69 (26%)
De verenigingen verdienen een betere huisvesting	164 (61%)	34 (13%)

Tabel 37. Mening over een MFC in Westerbroek (n varieert tussen 265 en 271)

Tweederde deel van de respondenten vindt dat verenigingen en sporters een betere huisvesting verdienen dan ze nu hebben. Voor de gymnastiekvoorzieningen in het dorpshuis bleek dat al eerder; een respondent beschreef als gewenste voorziening *“een schone gymzaal voor school en verenigingen en douches met warm water!”*. 58% van de respondenten vindt dat de plannen voor een MFC moeten doorgaan. Opvallend is dat iets minder dan de helft (46%) het oude dorpshuis wil opknappen in plaats van een nieuwe MFC. En als de plannen uiteindelijk leiden tot een kleinere MFC, dan heeft men toch liever het oude dorpshuis (44%).

Over de vestigingsplek voor een nieuwe MFC zijn de respondenten nog verdeeld: bij het voetbalveld (35%) of toch liever bij de school (50%)? De meeste respondenten (72%) zijn het over eens dat het jammer zou zijn als het dorpshuis uit het centrum verdwijnt. Het geloof dat een nieuwe MFC een impuls aan het dorpsleven gaat geven is bij iets minder van de helft (47%) van de respondenten aanwezig.

Voor de exploitatie zullen alle verenigingen moeten bijdragen, 41% van de respondenten vindt dat een zware last. Onder de respondenten is nagegaan welke bijdrage zij als vrijwilliger voor een MFC willen leveren (tabel 38). De respons toont aan, dat er 115 inwoners zijn die een vrijwillige bijdrage aan het MFC willen geven, zowel voor bestuurlijke activiteiten als concrete onderhouds- en schoonmaakactiviteiten. Dat is een potentiële medewerking van $(115 / 283 =)$ 41% van de respondenten. Bij *Anders* geven de respondenten aan dat ze geen tijd hebben, dat ze niet willen of kunnen meehelpen of dat ze tegen een MFC zijn.

Bijdrage als vrijwilliger aan een MFC	Frequentie
In het bestuur	15 (8%)
Aan de activiteiten	71 (36%)
Aan het onderhoud	40 (20%)
Aan de schoonmaak	16 (8%)
Anders	74 (38%)

Tabel 38. Bijdrage als vrijwilliger aan een MFC (n = 196, 100%)

In de vragenlijst is niet gevraagd of men ook een individuele financiële bijdrage voor de tot standkoming van een nieuw dorps huis of verbetering van het bestaande dorps huis zou willen geven.

3.8 Sociale omgeving

De sociale omgeving in en bij Westebroek wordt door de respondenten met een 7.2 (met een spreiding tussen 3 en 10) gewaardeerd.

Aan de respondenten zijn stellingen voorgelegd over het samenleven in en bij Westebroek. Uit de antwoorden (tabel 39) blijkt dat de respondenten positief denken over de sociale contacten en de omgang met elkaar. Men kon het antwoord *Eens*, *Oneens*, *Geen mening* geven. Op een paar stellingen was het antwoord *Geen mening* zo'n 20%: bij de stelling over de aanwezigheid van sociale controle en dat mensen elkaar te weinig kennen.

Sociale omgeving	Eens	Oneens
Ik voel me een echte Westebroeker	129 (48%)	87 (32%)
Ik voelde me goed ontvangen toen ik hier kwam wonen	191 (72%)	13 (5%)
Ik heb hier voldoende sociale contacten	240 (89%)	17 (6%)
Ik heb vooral sociale contacten buiten het dorp	145 (56%)	83 (32%)
Ik voel me verbonden met het dorp en de inwoners	181 (64%)	51 (19%)
Ik vind saamhorigheid belangrijk	224 (83%)	51 (19%)
Sociale controle is sterk aanwezig	179 (66%)	37 (14%)
Ik vind sociale controle prettig	177 (66%)	47 (18%)
Mensen kennen elkaar te weinig	71 (27%)	138 (52%)
De relatie tussen mij en mijn burens is goed	252 (90%)	7 (3%)
Ik heb geen behoefte aan contacten in het dorp	41 (15%)	189 (71%)
Ik voel me hier eenzaam	8 (3%)	251 (93%)
Ik kan altijd hulp vragen aan medebewoners	229 (85%)	12 (4%)

Tabel 39. Waardering van de sociale omgeving in en bij Westebroek (n varieert tussen 268 en 280)

Het beeld van Westebroek als sociale omgeving is positief. 64% van de respondenten voelt zich verbonden met Westebroek en de inwoners, maar dat betekent niet dat men zich een

Westerbroeker noemt. Dat is voor minder dan de helft het geval. Met name de respondenten die langer dan 25 jaar in Westerbroek e.o. wonen, noemen zich een Westerbroeker (69%). Ook ouderen van 60 plus (58%) noemen zich vaker een Westerbroeker dan de jongere leeftijdscategorieën.

Respondenten werden goed ontvangen, toen ze hier kwamen wonen. De helft van de respondenten vindt dat mensen in het dorp elkaar kennen. Bijna alle respondenten (89%) hebben voldoende sociale contacten in het dorp. Dat er een sterke sociale controle is, vindt tweederde van de respondenten wel prettig. Saamhorigheid is een waarde die 83% onderschrijft. Bijna alle respondenten hebben een goede relatie met hun burens, waar ze kunnen aankloppen voor hulp. Slechts weinigen voelen zich eenzaam, al zijn er dat wel acht te veel.

Er zijn 41 respondenten (15%), die aangeven, dat ze geen behoefte hebben aan contacten in het dorp. 24 van deze respondenten geven dan ook aan niet tot nauwelijks betrokken te zijn bij het dorp; 26 respondenten komen uit Westerbroek zelf en 15 wonen in het buitengebied. De woonmotieven van deze groep verschillen niet van de woonmotieven van alle respondenten (zie paragraaf 3.5).

Respondenten ontmoeten elkaar vooral buiten en op straat (64%), thuis (51%) en in het dorpshuis (40%) (tabel 40). Andere ontmoetingsplekken die vaak worden genoemd zijn: bij de school (20 x genoemd), tijdens vergaderingen en verenigingsavonden of bij buitenactiviteiten (tuinieren, fietsen en wandelen met de hond). Er zijn elf respondenten die bijna nooit andere inwoners ontmoeten.

Inwoners van het dorp ontmoet ik voornamelijk...	Frequentie
Thuis of bij iemand thuis	144 (51%)
In het dorpshuis <i>Aalmanshuus</i>	110 (40%)
Buiten en op straat	176 (64%)
Bij het voetbalveld	39 (14%)
Elders, namelijk.....	38 (14%)
Ik ontmoet bijna nooit inwoners	11 (4%)

Tabel 40. Plekken waar men elkaar ontmoet (n = 276 = 100%, nr = 7)

Respondenten kunnen medebewoners om hulp vragen, in tabel 41 staat welke hulp verleend en ontvangen wordt. De hulp gaat over zaken van huisje, boompje en beestjes. Alle soorten hulp en

diensten worden aan elkaar verleend en ontvangen: van een boodschap, een klusje, een lift tot het uitlenen van gereedschap. Er zijn weinig mensen die geen hulp verlenen (16%) of geen hulp (hoeven) ontvangen van burens of dorpsgenoten (12%). De hulp die men verleent is – naar men zelf aangeeft – groter dan de hulp die men ontvangt. Net als in andere dorpen is het ook in Westerbroek zaliger te geven dan te ontvangen (Rozema, 2011, 2012). Enkele respondenten geven aan dat er geen vraag naar hun hulp is, maar dat ze wel bereid zijn te helpen. De onderlinge hulp en dienstverlening wordt niet of nauwelijks verrekend (61%), maar soms vindt de vergoeding plaats met een wederdienst (31%) of in natura ('met eieren').

Hulp aan burens en dorpsgenoten	Komt voor bij
Verlenen	
- Geen	34 (12%)
- Boodschap doen	66 (24%)
- Kleine klusjes in huis of tuin	97 (35%)
- Een lift geven voor vervoer	72 (26%)
- Uitleen van gereedschap	140 (51%)
- Oppas van huis, dier of kinderen	120 (43%)
- Post en bloemen water geven tijdens afwezigheid	151 (55%)
- Anders	14 (5%)
Ontvangen	
- Geen	44 (16%)
- Boodschap doen	33 (12%)
- Kleine klusjes in huis of tuin	90 (33%)
- Een lift krijgen voor vervoer	44 (16%)
- Uitleen van gereedschap	125 (46%)
- Oppas van huis, dier of kinderen	113 (41%)
- Post en bloemen water geven tijdens afwezigheid	162 (59%)
- Anders	7 (3%)

Tabel 41. Het verlenen en ontvangen van diensten van en aan burens en dorpsgenoten (n varieert tussen 275 en 277, nr = 8 of 6)

3.9 Jaarlijkse dorpsactiviteiten

Door de verschillende dorpsverenigingen worden jaarlijks terugkerende activiteiten voor kinderen en volwassenen in Westerbroek georganiseerd. Deze activiteiten worden volgens een vaste jaarkalender gepland. De respondenten geven de dorpsactiviteiten een 6.97 (met een spreiding tussen 3 en 10). In tabel 42 staat een overzicht van de deelname aan de verschillende dorpsactiviteiten.

Dorpsactiviteiten	Doe mee
Dorpsborrel / eten in het <i>Aalmanshuus</i>	86 (34%)
Klaverjastoernooi	33 (13%)
Biljarttoernooi	22 (9%)
Optreden <i>Brokekoor</i>	39 (15%)
Optreden Shantykoor <i>Westerstörn</i>	53 (21%)
Zomerfeest	163 (64%)
Toneelvoorstellingen	100 (39%)
Bloemschikken	30 (12%)
Eieren verven	16 (6%)
Neut'n schait'n	57 (22%)
Bingo	50 (20%)
Dauwtrappen	19 (8%)
Seniorenreis	29 (11%)
Fietstocht	30 (12%)
Wadlopen	10 (4%)
Speur – en spooktocht	39 (15%)
Sinterklaasfeest	26 (10%)
Kinderdisco	31 (12%)
Oudejaarsnacht borrel in het dorpshuis	57 (22%)

Tabel 42. Deelname aan de dorpsactiviteiten in Westerbroek (n varieert tussen 254 en 255 = 100%)

213 respondenten geven aan, dat zij aan dorpsactiviteiten deelnemen, dat is (213 / 283 =) 75% van de totale respondentengroep. Opvallend is dat 88% van de respondenten zegt, dat dorpsactiviteiten zorgen voor meer binding tussen inwoners, ook de respondenten die niet meedoen, zijn die mening

toegedaan. Slechts weinigen (3%) vinden dat ze erop worden aangekeken als ze niet deelnemen aan dorpsactiviteiten.

Inwoners zijn niet bij alle dorpsactiviteiten van de partij. De deelname aan het Zomerfeest is veruit het grootste (64%). Daarnaast zijn de respondenten te vinden op de toneelavonden en bij de dorpsborrels in het *Aalmanshuus*, respectievelijk door 39% en 34% van de respondenten bezocht. Bij de andere dorpsactiviteiten zijn tussen de 10 en 60 mensen uit het dorp aanwezig. Het publiek bij een dorpsactiviteit kan uiteraard groter zijn – bijvoorbeeld aangevuld door familie, vrienden of belangstellenden van buiten het dorp.

Er zijn stellingen aan de respondenten voorgelegd over de dorpsactiviteiten (tabel 43). Men kon het antwoord *Eens*, *Oneens*, *Geen mening* geven. Bij enkele stellingen was het antwoord *Geen mening* hoger dan 20%: bij de stellingen over *erop aangekeken worden bij niet-deelname* (22%), over de *geringe deelname aan de dorpsactiviteiten* (51%), over de *dorpsactiviteiten voor kinderen* (27%), op *wie de dorpsactiviteiten in de toekomst gericht* moeten zijn (46%), over de *herziening van de dorpsactiviteiten* (49%), over de aantrekkelijkheid van de dorpsactiviteiten ten opzichte van die in de regio (44%) en op *wie de dorpsactiviteiten zich richten* (31%).

Stellingen over dorpsactiviteiten	Eens
De organisatoren van de dorpsactiviteiten doen erg hun best	235 (86%)
Ik word erop aangekeken als ik niet deelneem aan dorpsactiviteiten	7 (3%)
De deelname aan de dorpsactiviteiten is te gering	57 (22%)
Voor kinderen worden er leuke dorpsactiviteiten in Westerbroek georganiseerd	178 (67%)
In de toekomst moeten nieuwe activiteiten meer op oudere inwoners zijn gericht	42 (16%)
Ik neem nooit deel aan de dorpsactiviteiten	57 (21%)
De jaarlijkse dorpsactiviteiten zijn aan herziening toe	54 (21%)
Tradities in een dorp moet je overeind houden	217 (77%)
De evenementen in de regio zijn aantrekkelijker dan de dorpsactiviteiten	38 (15%)
De dorpsactiviteiten zijn meer gericht op autochtonen dan op import (nieuwkomers)	42 (16%)
Dorpsactiviteiten zorgen voor meer binding tussen inwoners	236 (88%)

Tabel 43. Mening over de dorpsactiviteiten in Westerbroek (n varieert tussen 257 en 270)

De respondenten hebben waardering voor de mensen die de dorpsactiviteiten organiseren. Met name de activiteiten voor kinderen worden gewaardeerd. 77% van de respondenten zegt dat je tradities in een dorp overeind moet houden, maar dat betekent wel dat er in de toekomst ook mensen moeten zijn die daarvoor actief inzetten.

3.10 Ondernemen

Het ondernemen in en bij Westerbroek krijgt het gemiddelde rapportcijfer van 6.42 (met een spreiding tussen 2 en 9). 22 ondernemingen uit Waterhuizen en 92 ondernemingen uit Westerbroek staan ingeschreven bij de Kamer van Koophandel, hieronder in ieder geval 40 inschrijvingen van de (scheepvaart)industrie aan het Winschoterdiep. Alle verenigingen van Westerbroek staan in het register ingeschreven, inclusief de Vogelvereniging Zang en Kweeklust.

Aan alle respondenten zijn stellingen voorgelegd over bedrijvigheid en ondernemerschap in en bij Westerbroek (tabel 44). Men kon het antwoord *Eens*, *Oneens*, *Geen mening* geven. Bij enkele stellingen was het antwoord *Geen mening* hoger dan 20%: bij de stelling of er meer bedrijvigheid moet komen (22%), over het meedoen voor meer duurzame energie (41%), of Westerbroek meer ondernemers voor versterking van de leefbaarheid moet krijgen (26%) en of bedrijvigheid zorgt voor een goede naamsbekendheid (29%).

Stellingen over het ondernemen	Eens
Ik vind het belangrijk dat er ondernemers in en rond Westerbroek zijn	238 (86%)
Er hoeft niet meer bedrijvigheid in Westerbroek te komen	90 (33%)
Westerbroek moet meer aan toerisme en recreatie doen	124 (46%)
Ik wil meedoen om in het dorp meer duurzame energie te krijgen	111 (41%)
Westerbroek heeft belang bij ondernemers die de leefbaarheid versterken	188 (69%)
Bedrijvigheid in Westerbroek zorgt voor een goede naamsbekendheid	160 (59%)

Tabel 44. Mening over het ondernemen in en bij Westerbroek (n varieert tussen 269 en 271)

Het merendeel van de respondenten vindt het belangrijk dat er ondernemers in en bij Westerbroek zijn; een derde deel vindt dat er niet meer ondernemers hoeven te komen. Iets minder dan de helft

ziet kansen voor Westebroek voor toerisme en recreatie. Voor initiatieven van duurzame energie in Westebroek loopt 41% van de respondenten warm. 69% vindt dat Westebroek er baat bij heeft dat er ondernemers zijn die de leefbaarheid versterken. Ondernemers zorgen immers voor werkgelegenheid en zijn vaak bereid om lokale verenigingen te sponsoren.

Als er nieuwe ondernemers in en bij Westebroek komen, dan vindt 74 % van de respondenten het allerbelangrijkst dat deze ondernemingen geen overlast veroorzaken (tabel 45). Dat deze eis het vaakst wordt genoemd, verwijst vast naar de lange strijd tegen de schadelijke emissies van een fabriek aan het Winschoterdiep. Verder moeten de ondernemingen bij het dorpskarakter passen (52%), meerwaarde aan het dorp geven (51%), kleinschalig zijn (48%) en de rust en de ruimte van het gebied respecteren (47%).

Nieuw ondernemerschap moet	Alle respondenten	38 Pot. ondernemers
Meerwaarde aan het dorp geven	135 (51%)	21 (55%)
Kleinschalig zijn	129 (48%)	18 (47%)
Bij het dorpskarakter passen	140 (52%)	18 (47%)
Rust en ruimte respecteren	125 (47%)	19 (50%)
Geen overlast veroorzaken (natuur, milieu, geluid, licht)	199 (74%)	27 (71%)

Tabel 45. Mening van alle respondenten (n = 268) en de potentiële ondernemers (n = 38) over voorwaarden voor nieuw ondernemerschap

Onder de respondenten zijn 55 in meer of mindere mate ‘ondernemende’ inwoners. *Ondernemend* in de zin van:

- als ondernemer met een eigen bedrijf (17 respondenten);
- als ZZP’ er (17 respondenten);
- als agrarisch ondernemer of boer (6 respondenten);
- als freelancer (5 respondenten)
- met een betaalde bijbaan (15 respondenten);
- met verkoop van eigen producten of streekproducten (3 respondenten).

Op de vraag of men zelf iets (nieuws) wil gaan ondernemen, zeggen 38 respondenten (14%) dat ze ideeën of plannen hebben (tabel 46). Veel plannen en ideeën van de ondernemende respondenten zitten in dezelfde sector, namelijk een boerderij- of landwinkel, horeca en duurzame energie. Bij *Anders* werden o.a. nog genoemd het starten van een gezamenlijke dorpstuin al dan niet samen met het opknappen van de Appelgaard, een wijngaard, een hondenoppasdienst, een brocantewinkel, een handelsbedrijf, een hoveniersbedrijf.

Op welk gebied heeft men plannen of ideeën?	Aantal keer genoemd
- Recreatie (bijv. kortdurend logies)	5
- Toerisme (bijv. gidstochten, historische promotie)	3
- Horeca (bijv. maaltijdvoorziening, theetuin, ijsverkoop, streekproducten)	7
- Uiterlijke verzorging (pedicure, manicure, kapsalon)	1
- Ouderenzorg (voor opvang en logeermogelijkheden)	1
- Zorgverlening (verzorging en verpleging aan huis)	-
- Kinderopvang (oppas, opvang en logeermogelijkheden)	1
- Huishoudelijke dienstverlening	4
- Een zorgboerderij (inclusief variant hierop)	3
- Kunst (bijv. een galerie)	2
- Een boerderij- of landwinkel	7
- Voedselproductie voor de regio	3
- Eigen bedrijf aan huis	8
- Duurzame energie (bijv. samen inkopen of productie)	8
- Anders	6

Tabel 46. Plannen of ideeën voor nieuw ondernemerschap van 38 potentiële ondernemers

Achttien van de potentiële ondernemers (die iets of iets anders of iets erbij willen ondernemen) zijn nu ook al ondernemend actief, bijvoorbeeld met een eigen bedrijf, als agrarische ondernemer en als ZZP'er. Dus eigenlijk zijn ze geen *potentiële ondernemer*, maar omdat ze iets nieuws willen beginnen scharen we hen toch onder die noemer. Er blijven 20 respondenten over die voor het eerst iets willen ondernemen. Van de groep van 38 (potentiële) ondernemers voelt 70% zich zeer tot redelijk

betrokken bij het dorp. 27 potentiële ondernemers wonen in Westerbroek, de andere elf wonen in het buitengebied.

Hoe denken de 38 (potentiële) ondernemers over de voorwaarden voor nieuw ondernemerschap in Westerbroek? Uit het overzicht van tabel 45 wordt duidelijk dat de potentiële ondernemers dezelfde voorwaarden stellen aan nieuw ondernemerschap als de totale respondentengroep. Dus *geen overlast veroorzaken* wordt als belangrijkste voorwaarde gezien.

3.11 Dorpsbelangen

De Dorpsvereniging is een erkende overlegpartner van de gemeente Hoogezand – Sappemeer. Hoe vinden de respondenten dat de vereniging en het bestuur anno 2012 functioneren? Als gemiddeld rapportcijfer heeft de Dorpsvereniging Westerbroek met al zijn activiteiten een 6.96 gekregen (met een spreiding tussen 3 en 9).

Hoe worden de dorpsbelangen behartigd?	Eens	Geen mening
Het is goed dat Dorpsvereniging Westerbroek er is	266 (94%)	11 (4%)
Onze dorpsbelangen worden goed behartigd door Dorpsvereniging W.	193 (70%)	65 (24%)
Het huidige bestuur is een goede afspiegeling van het dorp	126 (46%)	111 (41%)
Het bestuur van Dorpsvereniging W. is goed bereikbaar	151 (55%)	103 (38%)
Het bestuur van Dorpsver. W. heeft goede contacten met de gemeente	135 (50%)	125 (46%)
Het <i>Aalmanseis</i> wil ik niet missen	230 (84%)	31 (11%)
Het is belangrijk dat Westerbroek een nieuwe dorpsvisie ontwikkelt	170 (63%)	84 (31%)
Westerbroek en omliggende dorpen moeten meer samenwerken	135 (50%)	103 (38%)
De wijkbeheerder van de gemeente H-S doet voor W. goed werk	32 (12%)	188 (71%)
De wijkagent van ons gebied is goed bereikbaar	47 (18%)	167 (63%)

Tabel 47. Meninge over dorpsbelangen en de Dorpsvereniging Westerbroek (n varieert tussen 264 en 275). W = Westerbroek en H-S is Hoogezand-Sappemeer

In tabel 47. worden de meningen over de dorpsbelangenbehartiging en het bestuur weergegeven. Opvallend is dat bij bijna alle stellingen tussen de 24 en 71% '*geen mening*' werd gegeven.

Van alle respondenten vindt 94% het goed, dat Dorpsvereniging Westerbroek bestaat. 70% vindt dat de dorpsbelangen goed door de vereniging behartigd worden. Het merendeel van de respondenten wil het *Aalmanseis* niet missen. De helft van de respondenten vindt dat het bestuur een goede afspiegeling van het dorp vormt en dat ze goed bereikbaar is.

Tweederde deel van de respondenten vindt het een goed idee als Westerbroek een nieuwe dorpsvisie ontwikkelt. Een onderdeel van de dorpsvisie zou over de samenwerking met omliggende dorpen moeten gaan, want de helft van de respondenten juicht de samenwerking met andere dorpen toe.

De respondenten hebben zich uitgesproken over het idee om in ruil voor een dorpsbudget taken van de gemeente Hoogezand – Sappemeer over te nemen. Iets meer dan de helft van de respondenten zal zich niet (kunnen) inzetten voor onderhoudstaken in de openbare ruimte. Maar zoals uit tabel 48 blijkt zijn er voor de verschillende taken tussen de 24 en 55 respondenten die zich daarvoor willen inzetten. In totaal geven 127 respondenten (45% van de totale respondentengroep) aan dat ze mee willen doen, de inzet komt van evenveel mannen als vrouwen. Vooral voor het opruimen van zwerfafval en het onderhoud aan het openbare groen is belangstelling. Ook willen 24 respondenten het achterstallig onderhoud aan de Appelgaard wegwerken.

Ik wil me in ruil voor dorpsbudget inzetten voor...	Frequentie
het onderhoud van de openbare groenvoorziening	49 (19%)
het onderhoud van de Appelgaard	24 (9%)
het onderhoud van de wandelpaden in en rond Westerbroek	31 (12%)
het onderhoud aan de speelplekken	39 (15%)
het opruimen van zwerfafval	55 (21%)
Andere taken	19 (7%)
Ik zal hier geen bijdrage aan kunnen verlenen	139 (53%)

Tabel 48. Inzet van respondenten voor werkzaamheden in ruil voor dorpsbudget (n = 263, nr = 20)

Sommige respondenten vinden zich te oud om aan deze taken een bijdrage te leveren. Andere respondenten schenken graag koffie aan de mensen die zich inzetten. Ook zijn er mensen die zich aanmelden voor een dorpswebsite en P.R.-activiteiten. Anderen noemen specifieke plekken waar ze onderhoud zouden willen plegen, zoals aan een schouwsloot, Meesterslaan of de eigen straat.

3.12 Goede ideeën voor Westerbroek

Aan het eind van de vragenlijst hebben de respondenten hun goede ideeën voor Westerbroek en de omgeving kunnen opschrijven. In bijlage 6 staan deze goede ideeën allemaal vermeld. Als inspiratie voor de goede ideeën diende een woordenwolk met woorden die van betekenis voor Westerbroek kunnen zijn: *school, groen, natuur, Aalmanshuus, fietsen, ouderen, zomerfeest*, etc. Naar aanleiding van de antwoorden van de respondenten is een nieuwe woordenwolk gemaakt (figuur 3). In tabel 49 wordt een korte omschrijving van deze goede ideeën gegeven. Enkele ideeën worden door meerdere respondenten genoemd, in de woordenwolk zijn dat de grotere woorden.

3.13 Losse opmerkingen

Enkele respondenten hebben losse opmerkingen gemaakt, die we hier citeren:

- *Ik voel me niet zo betrokken bij het dorp. Ik woon in het buitengebied en voel met niet zo welkom in de dorpskern.*
- *Enquête: Het voelt als een negatief opgestelde enquête, die al min of meer suggereert dat het onaangenaam is om in Westerbroek te wonen wat niet zo is. Daarnaast erg gericht op ouderen en de leefbaarheid voor ouderen, terwijl de jeugd de toekomst heeft en juist die lopen weg uit Westerbroek en gaan studeren (en komen niet meer terug na studietijd).*
- *Wij zijn import. Hebben in begin wel geprobeerd contacten te krijgen, echter kende geen toegang. Ik heb het idee dat men geen interesse heeft in ons. De overige import kennen we niet. (...) We staan zodoende nogal op ons zelf. Nooit zijn er mensen geweest die notitie nemen van ons / kennis proberen te maken. Ik voel me zodoende een volledige buitenstaander.*

goede ideeën	Korte omschrijving
1. Inwoners	Lefier moet zorgvuldiger woningen aan huurders voor Westerbroek toewijzen, het liefst aan gezinnen met kinderen, geen afvalputje van de gemeente H-S, meer jonge gezinnen
2. Kinderen / jeugd	(Natuurlijke) speeltuin voor kinderen, jeugdsoos en hangplek voor oudere jeugd, voetbalveldje, basketveldje, skatebaan, gymnastieklokaal, buitenschoolse opvang, voetbalkooi, panna voetbal
3. Wonen	Woningbouw, ouderenappartementen, huurwoningen, studentenhuizen, bomen in Meesterslaan, meer tuinonderhoud Meesterslaan, meer stilte aan Winschoterdiep, minder afval, uitbreiding van wijk Boekhorst, autosloperij aan de weg verbieden, tennisbaan verplaatsen naar voetbalveld, gemeentegrens verleggen naar A7, vrijesectorwoningen, tuinkeuringen
4. Voorzieningen	Pinautomaat, bankgebouw, winkel, snelle internetverbinding, zwembad, hardlooprondje, meer fiets- en wandelpaden, weekmarkt, zwembad / natuurplas, golfbaan, rubriek voor onderlinge vraag en aanbod voor klussen in dorp en naasten hulp, afhaalpunt voor zakken voor plastic
5. Activiteiten	Fietsgroep, kinderspelweek, natuuractiviteiten, kampvuur met verhalen vertellen, activiteiten voor 12+, activiteiten voor 30+, tennisclub opheffen, gidswandelingen, reünies van school & verenigingen, samen met Staatsbosbeheer of Natuurmonumenten
6. Dorpshuis	Dorpshuis vaker open in het weekend, programma voor 20 – 40, geen MFC, MFC, dorps huis opknappen, MFC op plek van dorps huis, MFC + school erin
7. Dorpsvereniging W.	Jonge mensen in bestuur betrekken, nieuw bestuur voor frisse wind
8. Ondernemen	Meer toerisme, horeca (café, eethuisje), meer duurzame energie, samen zonnepanelen inkopen, ruimte voor boeren, zorgboerderij
9. Landschap	Open plek in het bos voor activiteiten, afval bij manege opruimen, uitkijktoren bij tennisbaan opruimen, geen natuurontwikkeling meer, ruimte voor groei, meer gemeentelijk groen, geluidswal tegen A7
10. Wegen, paden	Fietspaden en wandelpaden, ruitpaden, weg – en bermonderhoud, parkeerverbod bij school, blote voetenpad, Vonderpad, betere straatverlichting, prullenbakken, honden- en paardenpoep opruimen, schoolplein voor doorgaand verkeer afsluiten, tunneltje onder spoorweg naar Westerbroekstermadepolder, niet dubbel parkeren op Meesterslaan
11. Verkeer	Verkeersgedrag beter controleren voor 30 km en 60 km, verkeersdrempels op Borgweg en Meesterslaan, verkeersdruppel weghalen, controle door wijkagent, flitspaal op Rijksweg bij Waterhuizen, veiliger Borgweg met witte strepen op de weg en betere wegkanten, busverbinding door Westerbroek, wegen verkeersluw maken, 60 km op de Rijksweg
12. Media	Website voor dorp, Aalmanseis vernieuwen, elkaar tippen als er eist verdachts is, informeer buitengebieden wat Westerbroek biedt

Tabel 49. Categorieën met goede ideeën voor Westerbroek (n = 92)

interviews vonden plaats in april – juni 2012. De resultaten uit deze interviews zijn verwerkt in het adviesrapport voor Westerbroek.

4. Conclusie en discussie

In dit laatste hoofdstuk worden de conclusies uit het inwonersonderzoek getrokken. Vervolgens worden de conclusies vergeleken met die van het onderzoek uit 2002.

4.1 Conclusie

De onderzoeksvraag voor dit onderzoek luidde:

Welke waardering geven inwoners van Westerbroek, Waterhuizen en het buitengebied aan hun leefomgeving?

Hierbij gaat het om de waardering van aspecten uit vier domeinen van de leefomgeving:

- e. de woonsituatie;
- f. de voorzieningen;
- g. het sociale klimaat;
- h. het organiserend vermogen.

De gegevensverwerking van dit onderzoek is op een betrouwbare wijze uitgevoerd, wat heeft geleid tot een goede respons. Aan het inwonersonderzoek is door 326 inwoners uit met name Westerbroek en het buitengebied deelgenomen, de deelname uit Waterhuizen was te laag om uitspraken over dit dorp te kunnen doen. De respons uit het onderzoeksgebied is 37% van het totaal aantal inwoners. Het responspercentage voor het dorp Westerbroek ligt op 57% (63% met de kinderen tussen 6 – 12 jaar erbij). De respondentgroep is qua geslacht representatief voor de bevolking in het onderzoeksgebied. Jongeren tussen 13 en 30 jaar zijn ondervertegenwoordigd in de respondentgroep. De respondentgroep is redelijk homogeen voor wat betreft de herkomst en woonduur in en bij Westerbroek. Inwoners zijn bijna allemaal Noorderlingen en wonen al geruime tijd in en bij Westerbroek. De meesten wonen in een eigen woning. De betrokkenheid bij het dorp is (redelijk) groot. Men heeft er een goed relatienetwerk. Kortom, de meeste inwoners zijn goed geworteld in en bij Westerbroek.

De 43 kinderen in de leeftijd van **6 tot 12** jaar zijn tevreden inwoners van Westerbroek en omgeving. Bijna alle kinderen houden ervan om buiten te spelen. De kinderen vinden het leuk dat er activiteiten

op het dorp zijn, zoals de spelletjesmiddag, de kindervakantieweek en de kinderdisco. De kinderen spelen na schooltijd vooral thuis met elkaar en in iets mindere mate in de speeltuintjes. Op straat spelen vinden de meeste kinderen niet veilig genoeg. Veel kinderen vinden het jammer dat er geen winkels in Westerbroek zijn. Westerbroek wordt voor kinderen nog leuker, als de buitenspeelruimtes meer variëteit bieden voor 'wipwappen', skeeleren, voetballen. Ook een nieuwe en grotere gymzaal wordt gewenst. Kinderen vinden het fijn als er aparte activiteiten voor verschillende leeftijdsgroepen van 8 – 10 jaar, 11 – 12 jaar en 13 – 18 jaar worden georganiseerd.

Voor de totaalbeoordeling geven de inwoners **ouder dan 13 jaar** hun leefomgeving een *ruime voldoende* als rapportcijfer (tabel 50). Daarmee is de hoofdconclusie gerechtvaardigd, dat de inwoners van en bij Westerbroek hun leefomgeving **positief waarderen**. Dat blijkt niet alleen uit het gemiddelde rapportcijfer, maar ook uit de associatieve woorden waarmee de inwoners Westerbroek aanduiden (figuur 2).

Aan de hand van de vier domeinen van de leefomgeving vatten we de onderzoeksresultaten samen:

1. de woonomgeving (waardering, vestiging, verhuisintentie, veiligheid);
2. de voorzieningen (waardering, redzaamheid, verenigingsleven, mobiliteit);
3. de sociale omgeving (waardering, sociale contacten, burenhulp);
4. het organiserend vermogen (waardering, eigen kracht, ondernemerschap).

In tabel 50 zijn deze vier domeinen voorzien van de rapportcijfers die de respondenten hebben gegeven. Voor *Woonomgeving* is het gemiddelde rapportcijfer berekend van de aspecten Woning, Veiligheid, Wegen en Paden. Voor *Voorzieningen* is het gemiddelde rapportcijfer berekend van de aspecten Voorzieningen en Dorpsactiviteiten. Voor *Sociale omgeving* is het rapportcijfer van Sociale Omgeving gebruikt. Voor *Organiserend vermogen* is het gemiddelde rapportcijfer berekend van de aspecten Ondernemen, Dorpsvereniging en Dorpshuis. In de kolom *Waardering* is het rapportcijfer ≥ 7.0 voorzien van ++ als waardering van de leefomgeving, het rapportcijfer < 7.0 van + als minder sterke waardering. De waardering voor de vier domeinen wordt hierna besproken.

	Rapportcijfers	Waardering
Westerbroek e.o. als Leefomgeving	7.3	++
1. Woonomgeving	7.0	++
2. Voorzieningen	7.0	++
3. Sociale omgeving	7.2	++
4. Organiserend vermogen	6.8	+

Tabel 50. Westerbroek e.o. als leefomgeving: beoordeling in rapportcijfers en waarderingen

Inwoners van Westerbroek, Waterhuizen en het buitengebied waarderen hun **woonomgeving** positief. Zij waarderen de rust, de natuur en de ruimte van het landelijke gebied, ondanks het uitzicht op het industriegebied van het Winschoterdiep. Het meest voorkomende woontype in termen van SmartAgent is voornamelijk *ruim & buiten*: landelijk met privacy, rust, ruimte, groen en een dorps sfeer. De nabijheid van de Stad (Groningen) voor voorzieningen en werkgelegenheid is ook een reden geweest om zich hier te vestigen. Dit zijn naast de kwaliteiten van de eigen woning ook de belangrijkste woonmotieven. Een derde deel van de inwoners wil de woning verder verduurzamen door het energieverbruik terug te dringen en zelf energie op te wekken. Iets minder dan de helft van de inwoners wil de rest van zijn / haar leven in Westerbroek, Waterhuizen of het buitengebied blijven wonen. Verhuisplannen worden ingegeven door de wens om dichterbij voorzieningen te wonen. Op korte termijn is de verhuisgeneigdheid het sterkst bij jonge mensen tot 30 jaar, met name vanwege de aantrekkingskracht van de Stad. Iedereen voelt zich 24 uur per dag veilig, maar de verkeersveiligheid laat te wensen over. Ook het onderhoud aan wegen en paden kan verbeterd worden.

Inwoners van Westerbroek, Waterhuizen en het buitengebied redden zichzelf en als dat moeilijker wordt, verwachten zij dat familie en burens hen zullen ondersteunen. De dagelijkse boodschappen worden voornamelijk in Hoogezand gehaald. Inwoners gebruiken bijna allemaal (actief) het internet, uitgezonderd een behoorlijk deel van de senioren. De basisschool, de kerk en het dorps huis zijn de traditionele **voorzieningen** in Westerbroek, deze worden positief gewaardeerd. Alle inwoners vinden dat een dorp niet zonder een dorps huis kan. De plannen voor een nieuw multifunctioneel centrum worden door meer dan de helft van de inwoners ondersteund, driekwart van de inwoners betreurt

het als het dorpshuis uit het centrum zou weggaan. De verenigingen in Westerbroek voor voetballen, hengelen, zingen, lezen, volksvermaken hebben gezamenlijk veel leden. De dorpsactiviteiten worden gewaardeerd voor de onderlinge band, driekwart van de inwoners doet ergens aan mee. Inwoners zouden graag meer voorzieningen als een winkel, een boodschappendienst en een pinautomaat in Westerbroek terugzien.

Bijna alle inwoners geven aan een goed **sociaal netwerk** in het dorp te hebben. Een waarde als saamhorigheid leidt ertoe, dat inwoners goede relaties met hun burens hebben. Tussen burens en dorpsgenoten is sprake van onderlinge dienstverlening. Inwoners treffen elkaar buiten op straat en bij iemand thuis. Er zijn veertig mensen die geen behoefte hebben aan contacten in het dorp. Acht mensen voelen zich eenzaam in Westerbroek. Nieuwkomers voelen zich goed ontvangen.

Het **organiserend vermogen** van Westerbroek, Waterhuizen en het buitengebied wordt positief beoordeeld. Voor alle bestuurstaken en werkzaamheden geven 204 inwoners (72%) aan dat ze zich willen inzetten. Dat betreft een bestuursfunctie voor de Dorpsvereniging, Stichting Dorpshuis, een sportvereniging of de nieuwe MFC, het organiseren van activiteiten en het onderhouden van het dorpshuis. Bijna de helft van de inwoners wil in ruil voor een dorpsbudget meehelpen aan het onderhoud van openbaar groen. 38 inwoners geven aan, dat zij plannen hebben voor (nieuw) ondernemerschap, bijvoorbeeld op het terrein van recreatie en horeca, duurzame energie en een landwinkel. De nieuwe ondernemers onderschrijven dat zij geen overlast moeten veroorzaken. De besturen van Dorpsvereniging Westerbroek en Stichting Dorpshuis worden gewaardeerd om hun inzet voor de dorpsbelangen, het *Aalmanseis* en het dorpshuis. Het ontwikkelen van een nieuwe dorpsvisie krijgt voldoende steun.

In de gedachtegang van Thissen (2010), zoals in hoofdstuk 1 beschreven, kan men concluderen dat Westerbroek aan alle voorwaarden voldoet om een leefbaar dorp te zijn. Er is sprake van ruimtelijke kwaliteit, sociaal kapitaal en een ontmoetingspunt voor inwoners. Er is tot op heden sprake van gemeenschapsinitiatieven, men hoeft niet bevreesd te zijn dat dit in de toekomst anders wordt.

4.2 Discussie

In paragraaf 1.3 is beschreven dat 10 jaar geleden de Dorpsvereniging uit Westerbroek een inwonersonderzoek heeft uitgevoerd ten behoeve van de Dorpsvisie Westerbroek 2012. Vergelijken we de respons van beide onderzoeken met elkaar, dan valt op dat de respons in 2012 lager is dan in 2002, namelijk 70% (2002) tegenover 37% (2012). Dit kan het effect zijn van een onderzoek door derden (onderzoekers van de Hanzehogeschool Groningen), in 2002 reikten lokale mensen van de Dorpsvereniging de vragenlijsten uit. Men zegt sneller tegen onbekenden, dat men niet mee wil doen of daarvoor geen tijd wil vrijmaken. Bij het uitreiken van de vragenlijsten in 2012 bleek dat inwoners van Waterhuizen en het buitengebied minder geneigd zijn om aan een onderzoek over Westerbroek e.o. mee te doen. Dit kan een lagere betrokkenheid inhouden, dan is dit voor de Dorpsvereniging belangrijke informatie.

De respondenten zijn met name inwoners uit Westerbroek (57%), de conclusies anno 2012 gelden daarom des te sterker voor Westerbroek. De Dorpsvereniging Westerbroek zal in haar nieuwe dorpsvisie zich moeten beraden of ze er met name is voor de inwoners van Westerbroek of dat ze ook gebiedsoverstijgend haar nieuwe doelen en projecten formuleert. Waar het gaat over wegen en verkeersgedrag is ook de inbreng van mensen uit het buitengebied belangrijk.

Als we de onderzoeksresultaten op het terrein van wonen, verkeer, sociaal klimaat, voorzieningen en bedrijvigheid uit 2002 en 2012 met elkaar vergelijken, dan zijn er slechts kleine verschillen te constateren:

- Men is tevreden over het wonen en wil graag blijven wonen in Westerbroek (2002 en 2012);
- Men voelt zich veilig in Westerbroek (2002 en 2012);
- Men is tevreden over de 30 kilometerzone, maar vindt dat er te hard wordt gereden (2002 en 2012);
- Het onderhoud aan wegen en paden kan verbeterd worden (2002 en 2012);
- Onderlinge behulpzaamheid en deelname aan verenigingsleven is groot (2002 en 2012);

- Het dorpshuis wordt gewaardeerd en gebruikt als ontmoetingsplaats (2002), mensen ontmoeten elkaar voornamelijk op buiten en bij elkaar thuis (2012);
- Kleinschalige bedrijvigheid met respect voor het dorpse karakter van Westerbroek wordt omarmd (2002), maar moet geen overlast veroorzaken (2012) .

De kwaliteit van de leefomgeving van Westerbroek, Waterhuizen en het buitengebied is stabiel gebleven. Anno 2012 zijn er initiatieven te nemen voor het dorpshuis, de verenigingen, de zelfwerkzaamheid, de verkeersveiligheid, duurzame energie! Daarover meer in het adviesrapport *Westerbroek 2012 –2022. Adviezen voor een nieuwe dorpsvisie* (Rozema, 2012).

Bronnen

- Berg, S. van den (2012) *Meesterslaan 2.0. Een advies ter verbetering van de Meesterslaan*.
Afstudeerwerk Bacheloropleiding Vastgoed & Makelaardij. Hanzehogeschool Groningen.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. *Gemeenten op maat*. 1999, 2002, 2005, 2008, 2010. www.cbs.nl/.
Geraadpleegd op 14 juni 2012.
- Tebberen, I. van (2002) *Dorpsvisie Westerbroek 2012*. Dorpsvereniging Westerbroek.
- Gardenier, J.D. (2012) *Rijk met kleine dorpen. Een sociologische studie naar het platteland van Noord-Groningen*. Koninklijke Van Gorcum, Assen.
- Hospers, G.J. (2012) *Hebben dorpen toekomst?* Krimpcafé – lezing van het Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland op 9 februari 2012 in Groningen.
- Mak, G. (1996). *Hoe God verdween uit Jorwerd*. Uitgeverij Atlas.
- Hoven, F., van den (2012). Rode lijst van bedreigde plaatsen in Nederland.
<http://www.plaatsengids.nl/pagina/rode-lijst>. Geraadpleegd op 12 juni 2012.
- SmartAgent en KAW (2011). *Woonmilieus in Stad. Match en mismatch op de Groninger woningmarkt*.
http://www.kaw.nl/publicaties/21135_RAPP_20120511_Eindrapport_Match_en_mismatch.pdf. Geraadpleegd op 12 juli 2012.
- Westerdiep - Niemeijer, Jaap en Mien (z.j.) *Westerbroek. Van verleden naar heden*. Uitgeverij De Marne.
- Thissen, F. (2010). *Wat houdt een (krimpend) dorp leefbaar en vitaal?* Real Estate, 71, 23 – 26.
- Zeilstra, J. (2012) *Best passende dorpsaccommodatie voor Westerbroek*. Afstudeerwerk Bacheloropleiding Facility Management. Hanzehogeschool Groningen.

Eerdere dorpsonderzoeken: www.hanze.nl/dorpsonderzoeken

Rozema, J. (2012). *Nieuw-Balinge anno 2012. Hoe waarderen inwoners van Nieuw-Balinge hun leefomgeving?* Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*, Hanzehogeschool Groningen.

Rozema, J. (2012). *Veur en deur ons saomen. Advies voor Nieuw-Balinge*. Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*, Hanzehogeschool Groningen.

Tjeerdsma, A. (2012). *Tjuchem anno 2012* Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*, Hanzehogeschool Groningen.

Tjeerdsma, A. (2012) *Tjuchem redt zich wel. Advies voor Tjuchem*. Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*, Hanzehogeschool Groningen.

Rozema, J. en A. Tjeerdsma (2011). *Niehove anno 2011. Hoe waarderen inwoners van Niehove hun leefomgeving?* Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*, Hanzehogeschool Groningen.

Rozema, J. en A. Tjeerdsma (2011). *Rustig blijven wonen in Niehove. Advies voor Niehove 3.0*. Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*, Hanzehogeschool Groningen.

Buiter, O. en J. Rozema (2011). *Leven in Houwerzijl. Onderzoek naar de ervaren kwaliteit van de leefomgeving*. Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*, Hanzehogeschool Groningen.

Rozema, J., O. Buiter, J.A. van den Berg (2011). *Samen mooi wonen in Houwerzijl. Adviezen voor Houwerzijl 2025*. Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*, Hanzehogeschool Groningen.

Rozema, J. (2010). *Het leeft in Westernieland*. Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*, Hanzehogeschool Groningen.

Rozema, J. (2010). *Het kan in Westernieland*. Kenniscentrum Gebiedsontwikkeling *NoorderRuimte*, Hanzehogeschool Groningen.

De onderzoeker

Jannie Rozema (1955): ik ben geboren en getogen in het lintdorp Nieuw-Buinen. Mijn voorouders waren turfschippers uit Friesland, Groningen en Overijssel, die zich in de 19^e eeuw in de Veenkoloniën hebben gevestigd. Alhoewel ik dus een Drent ben, heb ik het Veenkoloniale Gronings van huis uit meegekregen. Bij de dorpsonderzoeken in Groningen en Drenthe spreek ik regelmatig mijn moerstaal. Na het

Atheneum aan het Ubbo Emmius Lyceum in Stadskanaal ging ik Psychologie studeren aan de Rijksuniversiteit Groningen. Onderwijs geven aan de Hanzehogeschool Groningen werd na de studie mijn roeping. Talloze HBO - studenten hebben 30 jaar lang mijn lessen in onderzoeksmethoden en – technieken ontvangen. Geweldig om te doen! Tegenwoordig werk ik als onderzoeker voor het Kenniscentrum NoorderRuimte (Hanzehogeschool Groningen). In de onderzoeksgroep Krimp en Leefomgeving doen we met studenten onderzoek naar hoe inwoners betekenisvolle contexten voor de identiteit van hun dorp organiseren. Dat is onderzoek naar waarom mensen zich verbonden voelen met hun dorp. Het levert boeiende verhalen op over de kracht van initiatiefnemers en gemeenschappen. Het is praktijkgericht onderzoek waar dorpen, het kenniscentrum, studenten en onderzoekers van kunnen leren! In mijn vrije tijd werk ik in mijn moestuin en sta ik met beide voeten op de grond om te zaaien, te schoffelen en te oogsten.

Hanze Kenniscentra

University of Applied Sciences

NoorderRuimte